Poštnina plačana v gotovini. Maribor, četrtek 7. septembra 1939 Stev. 36. Leto II.

Cena 1'50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsak četrtek
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. ček. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglasi po ceniku

S popuščanjem ne boš izpremenil nobenega sovražnika v prijatelja.

S a a d i.

Na ogled brezplačno!

Obdržite!

Zdaj pošiljamo na ogled nadaljnjim novim naslovnikom po petzaporednih številk (št. 33/19. VIII.—37/14. IX.), št. 35. od 31. avg. s položnico. Teh številk ni treba vračati. Nadaljnje številke bomo pošiljali tistim, ki bodo dotlej tednik naročili — zadostuje dopisnica — ali nakazali vsaj del, to je najmanj za 3 mesece din 9·— naročnine. Ne zavrzite nobene položnice! »Edinost« naj gre iz rok v roke med prijatelje! Cenj. zaupnike prosimo za sodelovanje!

Uprava »EDINOSTI«
Maribor, Kopališka ulica

Ostra borba za prostor pod soncem

Borba za prostor pod soncem divja med narodi tega planeta že odkar pomni človeški rod. Že odkar pomni človeški rod so si stali narodi nasproti in z neizmernimi žrtvami z orožjem v roki dokazovali drug drugemu svoje pravice, pa tudi predpravice do obstanka.

Pravo močnejšega

Sprva je bila stvar kaj enostavna. Ko je pleme spoznalo, da so pašniki, kjer se je pasla domača živina, popašeni, ali, da se je njihovo število tako pomnožilo, da jim domača zemlja ne zadostuje več, so se dvignili najstarejši in sklenili, da povedejo svoje rojake drugam, v pokrajine, kjer bo več zemlje in kruha za vsakogar. Če so zadeli na močnejše ali na ljudstvo, ki se jim ni izlepa umaknilo, se je vnela borba, ki je trajala tako dolgo, dokler ni bil eden izmed bojujočih se rodov popolnoma iztrebljen. Saj so vsi dobro vedeli, da se bojujejo za življenje in smrt. Močnejši je bil v pravu.

„Pravična" vojna

Potem so se seveda prilike izpremenile. Zemlja je bila vsaj po večjem že naseljena in obdelana, pa so se našli tudi nekateri, ki jih ni gnala zgolj nujnost v boj, ampak tudi stremljenje po gospodovanju, stremljenje po sužnjih, ki bi svojim gospodarjem olajšali in olepšali življenje. Toda z večjo kulturo so rasle med ljudmi tudi zahteve, da se naredi neka razlika med navadnim roparskim pohodom in med vojno, ki bi naj bila »pravična.« Ta pojem »pravične« vojne so poznali že stari Rimljani. Cezarjevo zavzetje celotne Galije je prvi prav očitni primer, kako se da zavzeti cela pokrajina in pri tem vzbuditi doma in v tujini videz, da gre za »pravično« vojno. Ali je kaj čuda, da se po takih diplomatskih spretnostih, ki so se ponavljale skozi vso zgodovino, pojavili ljudje, ki so proglašali vsako vojno kar vsevprek kot nepravično. Saj je ubijanje greh, so učili, in imeli so mnogo vernikov.

Versko pravo

Takih-le povodov, ki so opravičevali vojne, je bilo v vseh časih mnogo. V srednjem veku je bila na primer zadosten povod za vojno proti kakemu narodu, da ta narod ni bil iste vere kakor narod, ki je napadal. Najbolj upravičeno je bilo za kristjana boriti se proti poganom ali mohamedanom. Za mohamedane seveda nasprotno! Toda tudi vojna kristjana proti kristjanu je bila vseskozi pravična, če je pripadal nasprotnik drugi cerkvi, oziroma veroizpovedi. Tako so se z veliko strastjo, a sprva brez uspehov, borili proti češkim husitom. Dejstvo, da so ti husitje sprejemali sv. obhajilo pod obema podobama in da so imeli o družbeni ureditvi svoje pojme, je po tedanjem javnem mnenju opravičevalo vsakega pravovernega kneza, da je zbral svojo armado in se boril proti njim. Prav tako seveda vsakega podanika, ki je moral ubogati. Kasneje so si 30 let skoro brez prestanka v srednji Evropi z mečem v roki dokazovali, ali ima prav Luther ali rimski papež. Sicer tu že nastopa nov motiv, boj za pravico izpovedati in živeti po tisti veri, ki jo je vsak zase spoznal za pravo. Mnogo pozneje se je ta boj razširil v pravično **borbo za svobodo.** na eni strani in v pravično **borbo za stare pravice plemstva** in od Boga postavljenih vladarjev na drugi strani.

Zgodovinsko in narodnostno pravo

V preteklem stoletju pa so se narodi bojevali posebno za dvojno pravico. Za zgodovinsko pravo, ali pa za naravno ali narodnostno pravo. Ta boj sicer ni bil vedno krvav, a vendar je ta boj najbolj izpremenil obličje Evrope. Nekateri narodi so dokazovali svoje pravice iz zgodovine: to ozemlje smo že v preteklosti imeli in ga vladamo že toliko časa in nihče nima pravice, da nam to ozemlje odvzame. Drugi zopet so se borili v imenu narodnostnega prava: na tem ozemlju prebiva naš narod, ki govori naš jezik in ima pravico, da se sam vlada. Zgodovina še ni nobeno jamstvo, da to stanje ni krivično. To pravico je rodila francoska revolucija in zadnja vojna se je v veliki meri borila v tem imenu.

Civilizacijsko pravo

Posebno poglavje je sodobna borba v imenu civilizacije. Veleki imperiji so si osvojili velika ozemlja zato, ker so tam prebivala ljudstva, ki so na nižji stopnji civilizacije kakor narod, ki je prišel z njimi v dotiko. To dejstvo je povsem zadostovalo, da je dobil n. pr. Anglež, Francoz ali Španec popolno pravico, da se bojuje proti neciviliziranemu zamorcu.

Kombinirano pravo

Popolnoma nov revolucionaren način boja za svoje pravice je uvedla v današnji mednarodni red Nemčija. Najlaže bi ga krstili ustroj kombiniranega prava. Učinkovitost tega ustroja je v tem, da ne uporabljaš proti vsakemu nasprotniku istega prava. Gre tu predvsem za narodnostno, zgodovinsko in civilizacijsko pravo, ki jih je Nemčija uporabljala proti različnim nasprotnikom različno. Dočim je proti enemu nasprotniku veljalo na pr. narodnostno pravo, je proti drugemu nasprotniku bolj koristilo zgodovinsko. V primeru Avstrije bi na primer zgodovinsko pravo ne bilo tako učinkovito, kakor narodnostno pravo. V primeru Češke je zopet zgodovinsko pravo bolj koristilo, kakor narodnostno pravo. In podobno. Poleg tega pa se je v novem času zelo uveljavilo tudi pravo **»življenjskega prostora.«** To pravo druži v sebi vse ostalo, torej zgodovinsko in narodnostno pravo, zraven pa še obseg kulturnega, gospodarskega in političnega vpliva. Po tem pravu pripada kaki državi vse tisto ozemlje, ki je pod njenim gospodarskim, kulturnim in političnim vplivom, oziroma, ki ga država potrebuje, da se laže nemoteno razvija.

„Geološko" pravo

Še eno pravo bi mogli navesti. To pa bolj za šalo kot zares. To je »geološko« pravo. V neki knjigi, ki govori o krivicah razmejitve in jo je napisala v znanstvenem svetu zelo upoštevana oseba, stoji zapisano, da je najlepši dokaz krivične meje že v dejstvu, da meja odreže celo pogorje, ki je iz ene kamenine od ostalega pogorja iste kamenine ter to pogorje pridruži državi, kjer prevladuje povsem druga kamenina... Videti je, da to pravo, kakor je revolucionarno, vendarle ne bo obveljalo.

jad.

Sklonjeni nad zemljevid

Velika vojna, ki se je začela pred leti na Daljnem Vzhodu in ki je prišla z abesinskim pohodom že v nevarno bližino Sredozemskega morja ter je s špansko državljansko vojno že prekoračila na evropsko celino, se nam je zdaj še bolj približala. Naša velika soseda je že v sredi krvavega meteža, v katerega so se zapletle razen Poljske še Francija in Anglija s svojimi zaveznicami. Ali bo mogoče veliki požar vsaj omejiti, če ne čim prej pogasiti, se vprašujemo, ko prebiramo debele naslove o zmagah in porazih v dnevnem časopisju ter poslušamo pred zvočniki utripanje armad. S skrbjo in nemirom sledijo naši prsti po zemljevidih imenom, ki jih prenaša radio. Imena, o katerih včeraj še pojma nismo imeli in ki jih niti prav izgovoriti ne znamo, nam postajajo dobri znanci, kakor da bi šlo za ime sosednje vasi. Nekateri med nami, ki čutijo v sebi žilico velikih vojskovodij, začrtavajo s svinčniki nove dokončne meje, ki jih čez četrt ure, ko je prispelo zopet novo poročilo, radirajo in nadomeščajo z novimi ki jih čaka enaka usoda.

Le redkokdo med nami se tu pa tam zdrzne. Le redkokdo med nami se zave, da pomenja vsako ime, ki ga javljajo ti ali oni zmagovalci, toliko in toliko žrtev. Toliko hiš je podrtih, toliko mož, ali celo žena in otrok je pobitih, toliko jih je, ki jim je ta zmaga zasekala v srce rano, ki se morda nikoli ne zaceli več.

Danes je med nami le še malo ljudi ki bi jim bil spomin na vojno in njene grozote še jasno pred očmi. Saj morajo imeti že najmanj 30 let. Morda je prav v tem vzrok, da je prišlo do vojne. Morda bi res ne prišlo do tega, če bi bilo v Evropi mnogo, mnogo takih mož, ki so preživeli nekaj strašnih ur v strelskih jarkih, ali pa tudi v velikih gladujočih mestih...

V zadnjih dneh smo brali in poslušali veliko slovesnih besed. O težkih žrtvah, ki čakajo, a se kljub temu, da so se jih odločujoči možje dobro zavedali, niso dale preprečiti, in o grenkih izkušnjah, ki jih bo moralo še vzeti nase delovno ljudstvo. Saj o tem so si povsod povsem na jasnem: največ bo trpelo delovno ljudstvo, bodisi na tej, ali na oni strani.

Vse to so seveda premišljanja, ki nas ne morejo v teh dneh navdati z veseljem in dobro voljo. Čas v katerem živimo, je bridek in nosi v sebi še pretnje neznanih strahot.

In vendar nimamo nikakega vzroka, da bi se vdajali brezplodnemu žalovanju ali celo strahopetnemu tarnanju in vzdihovanju. Mi tu smo še daleč od vojne vihre in čutimo njene posledice le rahlo, komaj zaznavno. Danes smo v tako ugodnem položaju, da moremo z mirnim srcem hvaliti Boga, da nas je posadil v ta konec sveta, ne pa kam na sever ali zapad, kjer so ljudje po enaindvajsetih letih znova zaslišali grmenje topov in regljanje strojnic.

Kdor bi znal danes prerokovati, bi dobro zaslužil. Kajti mi vsi bi radi odgrnili zastor, za katerim se skrivajo bodoči dogodki. In res se pojavljajo med nami mnogi, ki bi radi izrabili priliko, in begajo ljudi z namenom, da jih potem tem laže oberejo in ogoljufajo. Kajti ni ga danes politika v Evropi, ki bi mogel le približno napovedati, kaj nam bo prinesel jutrišnji dan. Zato je seveda vsako ugibanje in verovanje v preroke brez pomena. Nam ne preostane prav nič drugega, kakor da mirno, a pripravljeni na vse, počakamo na to, kar še pride, da si s strahom in plašljivostjo ne dražimo živcev, ki jih bomo morda še kruto potrebovali.

jad.

Tekma med Gdanskom in Gdynjo — eden izmed vzrokov vojne

Svobodno mesto Gdansk, ki je danes v središču vsega evropskega zanimanja je bilo pred versajskim mirom že 140 let pod nemškim gospostvom (preje so mu 300 let gospodovali poljski kralji). V predvojni Nemčiji se je Gdansk v primeri z drugimi nemškimi pristanišči le postopoma razvijal. Saj je imel hudo tekmo v pristaniščih, ki so ga daleč prekašala: Hamburg, Bremen, Königsberg in celo Stettin. Vzrok je bil pač v tem, ker mu je bilo zaledje — porečje Visle zaprto. Ves promet v Gdansku je štel 2 milj. ton.

Koncem svetovne vojne so Poljaki zahtevali Gdansk po zgodovinskem pravu in po gospodarskih preudarkih zase. Kajti prav tako kakor Poljska ne bi mogla živeti brez izhoda na morje in brez velike luke, je bilo tudi za Gdansk veliko zaledje velikega pomena (podobno kakor na Jadranu pristanišča Zadar, Reka in do neke mere tudi Trst, skozi katerega je šel ves avstrijski prekomorski promet). Toda pri mirovnih konferencah so se hoteli izogniti morebitnim bodočim sporom in so se postavili na narodnostno pravo. Dovolili so Poljakom le toliko morja, kolikor so ga tudi po nasprotnih statistikah posedovali Kašubi. Gdansk pa, ki je brez dvoma po narodnosti nemško mesto naj bi prišel pod Nemčijo. Ker pa bi bila v tem primeru Poljska od Nemčije popolnoma odvisna,, so naredili kompromis med narodnostnim in zgodovinskim pravom, ki je govorilo v prid Poljakom. Ustanovili so samostojno državo z imenom Svobodno mesto Gdansk. Ta samostojna država se je vladala po gdanskem senatu, ob katerem sta stala visoki komisar Zveze narodov in poljski rezident. Mesto je imelo carinsko zvezo in skupno diplomatsko zastopstvo s Poljsko, ki je upravljala tudi gdanske železnice. Vse drugo pa je bilo samostojno.

Prva leta po svetovni vojni je bilo videti, da je bila ta rešitev srečna. Gdansk

✱ **Obrtna nadaljevalna šola** v Mariboru poziva že vpisane vajence in vajenke, naj pridejo po dodelitne listke do 9. tm. od 9. ure dalje na mestno poglavarstvo.

✱ **Občina Strigova,** ki je bila včasih vključena v Hrvatsko, bi se baje rada vrnila nazaj. Menda zato ne bo nobenih posebnih zaprek.

✱ **Naša koruza za Švico.** V smislu trgovinskega in plačilnega dogovora med našo državo in Švico bo Jugoslavija poslala letos tjakaj 5000 ton koruze.

ŠIRITE „EDINOST"

7 dni domačih vesti

Nj. Vel. kralj Peter je že 16 let star

Med tem, ko v svetu grmijo topovi in ko zavzema vojna vihra vedno večji razmah, se misel nas, ki smo še ob kraju, vedno znova in znova vrača k našemu mlademu kralju, čigar mladost je kakor simbol mlade države, ki ji bo čez dve leti zavladal. Nikoli preje niso bile naše želje ob kraljevem rojstnem dnevu tako tople kakor tokrat. Naj bi postala njegova vlada doba blagostanja in miru za vse narode naše države, ki se je prav sedaj zopet strnila okoli svojega mladega vladarja!

✱ **Za kraljev rojstni dan** je bilo mnogo zaslužnih mož odlikovanih z redom sv. Save, Belega orla in Jugoslovanske krone.

✱ **Prvo sejo nove jugoslovanske vlade** je radi obolelosti ministrskega predsednika Cvetkovića vodil dr. Maček.

✱ **V Beogradu hudo razsaja malarija.** »Vreme«, ki je bilo ves čas zvest služabnik S ojadinovića, sedaj svojega bivšega »vodjo« dolži, da ni ničesar storil, kar bi razširjanje te bolezni vsaj omejilo, če ne že preprečilo.

✱ **Nova določila o izplačevanju hranilnih vlog** se pričakujejo za prihodnje dni. Sedanji prazniki so imeli le namen, doseči soglasnost z denarnimi zavodi glede ukrepov. Kakor zatrjujejo, se bo izplačevanje vlog le deloma nekoliko omejilo.

✱ **Denarni zavodi in borze** so bile v Jugoslaviji v smislu uredbe o praznikih zaprte pet dni, do srede, 6. tm.

✱ **Obtek bankovcev Jugoslavije** se je zadnje dni vsled izrednih dogodkov v Evropi povečal za 640.2 milijonov dinarjev in znaša sedaj 7986.3 milijonov. Narodna banka je dala pretekli teden denarnim zavodom na razpolago 297.2 milijonov dinarjev kreditov.

✱ **Mezdno gibanje na Jesenicah,** kjer zahtevajo delavci Kranjske industrijske družbe boljše plače, se je sedaj po dvomesečnih pogajanjih končalo. Delavstvo dobi boljše prejemke in tudi delovni pogoji so se nekaj zboljšali.

✱ **Pobreško cesto v Mariboru,** od državnega mosta pa do križišča s Tržaško cesto, je začela mestna občina regulirati.

Bodimo mirni in samozavestni!

Napori državnikov, ki so se trudili, da obvarujejo človeštvo pred novim krvavim plesom, so ostali brezuspešni. Po svetu je zapihal vojni pih in ne vemo, kdaj se bo končal. Države, ki so zapletene v vojni metež, so spravile skupaj vse svoje bojne sile in poklicale pod orožje vse sposobno moštvo; one, ki pa hočejo ostati nevtralne, pa so bile pod pritiskom izkušenj iz preteklosti prav tako prisiljene, da so poklicale pod orožje del svojega vojaštva; kajti ono je najboljše jamstvo, da se državi, ki si želi nevtralnosti, ničesar ne pripeti.

Med države, ki so se odločile za nevtralnost, spada tudi Jugoslavija. Odločujoči činitelji so jo že neštetokrat poudarili, ker je najboljše jamstvo, da obvaruje naše domove pred razdejanjem. Da pa to nevtralnost očuva, je bila prisiljena, da je poklicala pod orožje del vojaških obveznikov, ker oni bodo nam vsem porok, da se ne more polastiti naših domov nihče. Izvestni ljudje, ki jim naša država ni pri srcu, hočejo ta korak naše vlade, ki je edino pravilen, izkoristiti v svoje namene. Med ljudstvom širijo najrazličnejše govorice, ki imajo namen, omajati med ljudstvom zaupanje in ugled v našo narodno državo in njeno moč.

Sporazum med Srbi in in Hrvati je napravil Jugoslavijo močno kot ni bila še nikoli. Če je poklicala naša država del svojih obveznikov pod orožje, je to samo dokaz, da hoče našo samostojnost očuvati in da ne bo pod nobenim pritiskom odstopila niti najmanjše pedi naše zemlje.

Ta ugotovitev je potrebna toliko bolj, ker je večina našega ljudstva preslabo poučena o stanju, ki je v svetu.

Pa tudi, če bi bila naša država prisiljena, da brani svojo samostojnost, bodimo brez skrbi in strahu za bodočnost.

Boriti se za neodvisnost mlade države in jo očuvati neokrnjeno bi bila tedaj dolžnost nas vseh.

Mi, Slovenci, še vedno vse preveč radi verjamemo v mogoče in nemogoče stvari. Da je tako, je vzrok temu naša preteklost, ki ni mogla dati slovenskemu narodu tiste trdne opore, ki je marsikaterim narodom bila že rešilna vrv; je to naša nesamostojnost in suženjstvo, ki ga je slovenski narod vedno občutil in tudi drago odkupil. Vzgoje, ki bi skrbela za našo bodočnost, vse do nedavnega nismo imeli V svobodno državo smo prišli vse premalo pripravljeni; ta nepripravljenost, katere krivci niso bili samo tujci, je vzrok, da še danes mnogokrat kaj radi nasedemo lepim in mamljivim besedam

To dejstvo, ki se ne da opravičiti, je pa tudi vzrok, da se najdejo med nami še vedno ljudje, ki nasedejo takim govoricam. Narodna in državljanska zavest slovenskega ljudstva se ne bo krepila z lepo donečimi besedami, ampak je potrebno, da s praktičnim delom pokažemo ljudstvu, da znamo ceniti njegov pomen za narod i ndržavo.

Res, da se danes v tem pogledu ne da pomagati; res pa je tudi, da se bo dalo v bližnji bodočnosti marsikaj napraviti.

Podpirajte CMD

Prepričati ljudstvo o velikem pomenu naše svobode, je naloga nas vseh, ki se zavedamo, kaj nam pomeni Jugoslavija. Ljudstvu moramo pokazati vsa ustvarjajoča dejstva, ki govore za Jugoslavijo. Teh je mnogo; poiskati in jih ljudstvu osvetliti, je naloga vseh zavednih Slovencev. Spregovoriti slovenskemu kmetu n delavcu besedo na pravem mestu ni težko, ker sta oba dostopna. Pokazati dejansko stanje, ki vlada po svetu, ga prepričati o vrednosti svobode je nujno; polno je stvari, ki govore za nas, ker je naše ljudstvo, predvsem kmetsko, miroljubno

Vojna vihra v svetu naj nas niti najmanj ne moti, da ne bi opravljali svojega dela in izvrševali dolžnosti, ki jih moramo izpolnjevati, ker to zahteva naš obstoj. Ne bojmo se ničesar in bodimo pripravljeni na vse. Ni stvari, ki bi nas mogla omamiti in zato moramo gledati z mirnim srcem v bodočnost. Slovenski narod hrani v sebi dovolj zdravih sil, ki so najboljše jamstvo za bodočnost. u—.

Vojna!...

Ko so bila mirovna prizadevanja na vrhuncu in je po evropskem časopisju kar mrgolelo predlogov za mirno rešitev poljsko-nemškega spora, so zagrmeli topovi. Dogodki so si sledili z mrzlično naglico. V četrtek, 31. avgusta, je Nemčija vojaško zasedla slovaško-poljsko mejo, na kar je Poljska odgovorila s splošno mobilizacijo. V četrtek so bile objavljene Hitlerjeve zahteve v 16 točkah o takojšnji priključitvi Gdanska in o plebiscitu v »koridorju«. V petek zjutraj so Poljaki odgovorili, da tega ne morejo sprejeti. Za nadaljnja pogojanja pa ni bilo več časa. Hitler je sklical nemški državni zbor k izredni seji, na kateri je izjavil, da se na poljsko-nemški meji že streljajo. Napadalec so Poljaki, je rekel. On sam ni nič drugega kakor vojak, ki bo odpotoval takoj na fronto. V primeru pa, da bi se mu kaj pripetilo, določa za svojega naslednika Göringa, za njim pa Hessa. Vojaki smejo sleči svoje vojaške suknje samo kot zmagovalci.

V smislu angleško-poljske pogodbe so Poljaki takoj zaprosili za angleško pomoč. Izjavili so, da so žrtev neizzvanega napada in da računajo na Angleže. Tedaj, ko so torej že grmeli topovi in ko so bombe že padale po poljskih mestih, je prišel nov mirovni predlog. To pot Mussolinijev, ki je pozival na konferenco petih velesil, na kateri bi bila udeležena torej tudi Poljska. Toda lord Halifax je v angleški zbornici izjavil, da lahko sprejme tako konferenco le tedaj, če nemške čete izpraznijo vse ozemlje, ki so ga doslej zasedle na Poljskem in če takoj nehajo s sovražnostmi.

V nedeljo ob 9. uri je izročil **angleški poslanik Henderson** nemški vladi poslanico, da mora Nemčija takoj izprazniti poljsko ozemlje in to do 11. ure sporočiti angleški vladi. Če bi Anglija do 11. ure ne dobila pritrdilnega odgovora, bo smatrala, da je z Nemčijo v vojni. Enako poslanico je izročil tudi **francoski poslanik Coulondre** ob 12.30 uri. Rok za odgovor pa je potekel ob 17. uri. Na obe poslanici je odgovoril Hitler odklonilno. Izjavil je, da Nemčija ne sprejema nikakih ultimativnih not in da pada vsa odgovornost na zapadne demokracije, proti katerim nima nobenih zahtev. Ob 11.15 je Chamberlain po radiju sporočil svetu vest, da je prejela Anglija negativen odgovor.

Kmalu potem so prišle tudi prve vesti o ostalih dominionih, kolonijah oziroma zaveznikih Anglije. Z Nemčijo so prekinile diplomatske stike, oziroma napovedale vojno sledeče države oziroma dominioni britanskega imperija: Avstralija, Egipt, Irak (Mezopotamija), po kratkem oklevanju tudi Južnoafriška unija, Nova Zelandija, Indija, Transjordanija, Libanon in Nepal.

Nevtralnost pa so izjavile: Irska, Belgija, Nizozemska, Danska, Švedska, Norveška, Španija, Litva, Letonska, Estonska, Finska, Sovjetska Rusija, Romunija, Jugoslavija, Švica, Španija, Bolgarija, Iran (Perzija), Japonska, Brazilija, Čile in Združene države ameriške.

Italija, ki ji je Hitler sporočil, da se ji zahvaljuje za vso pomoč, ki jo je Nemčija doslej od nje prejemala, je sklenila, kakor pravi poročilo o seji vlade, da ne bo podvzela nikakih vojnih incidentov.

Vojna in tujski promet

Izbruh vojne med Nemčijo n Poljsko je pospešil beg letoviščarjev in izletnikov v domovino. Že zadnjih 14 dni so hiteli turisti domov, da jih ne prehite dogodki in da še dobe redne vlake, da ne bi obtičali v tujini. Razen tega so države klicale vojaške obveznike domov, da se nemudoma javijo svojim polkom.

Naši letoviški kraji in kopališča se hitro praznijo. Na tisoče Nemcev se je takoj vrnilo domov, večinoma preko Maribora. Ker pa vozi le malo osebnih vlakov od naše meje naprej, je bilo treba precej časa čakati na zvezo. Ni še ponehal dotok povratnikov, še vedno hite Nemci domov, pa tudi drugi inozemci. Seveda zapuščajo tudi Jugoslovani domača kopališča in letovišča, dasi za to ni pravega razloga, kvečjemu, če je tu in tam kdo pozvan za par tednov na orožne vaje.

Škoda, ki jo je našemu tujskemu prometu že doslej napravila vojna, je nepregledna, vsekakor pa gre v stotine milijonov dinarjev. Lani je češkoslovaška kriza v septembru in grozeča vojna nevarnost gnala tujce domov. Vendar so pustili letoviščarji, turisti, kopališki gostje itd. nekaj nad eno milijardo dinarjev v državi. Letos se je sezona prav dobro začela, naše tujsko-prometne postojanke so bile polne, dostikrat sploh nisi dobil sobe in si moral čakati, da so ti našli kje posteljo. —

Rogaška Slatina je skoraj prazna, isto ostala naša kopališča. Bled se prazni, v Dalmaciji zevajo v hotelih sobe, tujec je postal silno redek. Ponekod, posebno v Dalmaciji, je bila prav dobra predsezona, kar izgubo nekoliko zmanjšuje. Nihče si še ne upa delati bilance, ker se boji izida. Strašno, če zavlada Mars!

Nekaj številk o Poljski

Poljska, kakršna se je osnovala po svetovni vojni, šteje že med evropske velesile. Njeno ozemlje obsega 388.635 kv. km, na katerih prebiva 34,220.000 ljudi, torej 88 na kv. km. Je torej za 141.093 kv. km večja od Jugoslavije. Posebno važna v vojni je seveda dolžina mej. Poljske suhozemne meje merijo 5.270 km (skoro še enkrat več kakor jugoslovanske). Morska meja je prav kratka: 130 km (manj kakor ena desetina jugoslovanske morske meje).

Po narodnosti je Poljska kaj pisana država. Poljaki imajo v njej ne pretrdno večino. Nemške statistike jih navajajo 23,750.000 ali 69.4%. Največja narodna manjšina so Ukrajinci s 4,700.000 ali 13.7%, njim sledijo Belorusi z 1,220.000 (3.6%). Ti dve manjšini pa bi utegnili postati nevarni za obstoj poljske države samo v primeru kakega konflikta z Rusijo. Nemcev je 1,150.000 (3.4%). Ti Nemci prebivajo večji del sporadično po poljskih mestih, deloma pa tudi ob mejah v Šleziji in v »koridorju«, kjer pa jih je manj kakor običajno poudarjajo. Znatno je število Židov, ki jih šteje ta statistika 3,050.000 (8.9% ali 2 in pol krat toliko kakor Nemcev).

Tudi versko Poljska ni enotna. Naj-

---

je naglo napredoval in mesto predvojnih 2 milj. ton, je šlo sedaj preko pristanišča že 8 milj. ton.

Poljsko-ruska vojna pa je to idilo izpremenila. Poljska je namreč spoznala, da je v primeru vojne lahko tuja luka, skozi katero bi morali izvažati in uvažati vse orožje in morda tudi živila, za Poljsko samostojnost huda nevarnost. Odločila se je torej, da si zgradi svojo lastno luko na svoji obali. V ta namen so inženjerji izbrali neznatno ribiško vasico Gdynjo 15 km od Gdanska. Sprva Nemci na to vasico niso polagali nikake važnosti, češ, to bo še dosti vode preteklo po po Visli skozi Gdansk, preden bo predstavljala ta vasica nevarnost za Gdansk, ki ima za seboj vendar že sto in stoletno tradicijo in slavo. Toda Poljaki so vztrajno delali na svoji Gdynji, ki je naglo napredovala. Leta 1920. so delavci zabili prve kole tam, kjer naj bi stalo v megleni bodočnosti pristanišče. Leta 1923. je pristal v Gdynji že prvi veliki prekooceanski parnik, ki je odpeljal množico poljskih izseljencev. Leta 1930. je bilo to že mestece kakor Maribor ter je štelo 30 tisoč prebivalcev. Toda Poljaki niso mirovali. Zgradili so v Gdynji veliko luščilnico za riž, ki je odvzela ves riž, namenjen za Poljsko Hamburgu, nadalje borzo za bombaž, ki je šel dotlej preko Bremna. Skratka: Gdynja se je iz dneva v dan izpreminjala v evropsko velemesto, v luko, ki je vedno bolj jemala tovor sosednjemu Gdansku pa tudi drugim, nemškim lukam.

Danes je razmerje prebivalcev sicer še vedno ugodnejše za Gdansk, vendar je razvoj dovolj jasno kazal pot. Ozemlje Svobodnega mesta Gdanska šteje 412 tisoč prebivalcev (od tega 15.000 Poljakov ter nekaj tisoč Židov). Mesto Gdansk samo ima samo 262.000 preb., ostalo odpade na manjša mesta Zoppot (35.000), Ohra (14.000) itd. ter na ozek pas podeželja. Gdynja pa šteje danes 102.000 prebivalcev, torej samo nekaj manj kakor polovico mesta Gdanska.

SKRBI ZA »EDINOST«!

Nova vojna poročila

Ker si, kakor je bilo pričakovati, vojna poročila močno nasprotujejo, si je le težko ustvariti o položaju na frontah pravo sliko. V glavnem lahko ločimo tri oziroma štiri bojišča: Poljsko bojišče, kjer lahko ločimo štiri fronte: južno v Šleziji, zapadno na Poznanjskem, severno pri Gdansku in Gdinji in severovzhodno v koridorju, oziroma pri vzh. Prusiji. Na zapadu Nemčije je bojišče Siegfriedova, oziroma Maginotova črta na francosko nemški meji. Dalje lahko govorimo tudi o severnem nemškem bojišču pri nemških severnih pristaniščih. Morje pa je četrto bojišče, ki je doslej zahtevalo že zelo mnogo mrtvih.

Na Poljskem

Sovražnosti so se pričele z močnim bombardiranjem poljskih mest. Posebno hudo je bila prizadeta Varšava pa tudi druga poljska mesta. Nemci so bombardirali tudi znmenito poljsko božjo pot Čenstohovo. Pri tej priliki trdijo Poljaki, da so padle bombe tudi na znameniti samostan, čudodelna slika Marije Device je bila v zadnjem trenutku rešena. Najdalje so prodrli Nemci na Poljsko na jugu v Šleziji, kjer so se Poljaki morali umakniti, vendar pravijo njihova poročila, da so zopet zavzeli Čenstohovo, Nemci ta poročila zanikavajo. Na Poznanjskem so Nemci prodrli precej globoko že blizu mesta Poznanja, pa so jih Poljaki pri Zbašinu zopet pregnali nazaj in jih zasledovali na nemško ozemlje, kar pa nemška poročila označujejo kot laž. Na severu je Nemcem uspelo prodreti preko koridorja in ga pri Grudziadzu, ki so ga po nemških poročilih Poljaki že zapustili, »preščipniti«. Sam Hitler je po nemških poročilih bi navzoč pri graditvi mosta preko Visle. Silno ostri so boji na severu pri Gdanskem in Gdinji. Kljub najhujšemu pritisku se Poljaki še držijo na gdanski Westerplatte ter so prešli ponovno v napad. Pri Vzhodni Prusiji poročajo Nemci, da so zavzeli poljsko mesto Mlavo, Poljaki pa govore o vdoru poljske konjenice v Vzhodno Prusijo in sicer pri Deutsch Eylau in pri Kovaljevem. Nadalje poročajo Nemci, da so potopili že tri poljske podmornice, Poljaki pa poročajo o svojem zračnem napadu na Berlin, kar zopet Nemci zanikajo.

Siegfiedova črta

Ker sta na svojih mejah Francija in Nemčija izredno utrjeni tu ni pričakovati velikih bitk, ampak le dolgotrajno pozicijsko vojno. Francozi so skupno z angleško pehoto, ki je na kopnem pod francoskim vrhovnim poveljstvom močno napadli Siegfriedovo linijo pri Moseli južno od Luxemburga. Nekatera poročila govore celo že o uspešnem prodiranju, vendar menda ne odgovarjajo resnici, ker so le malo verjetna.

Severna Nemčija

Tu se vršijo boji samo v zraku. Angleži so že prvo noč po napovedi vojne preleteli vso zapadno Nemčijo in jo skoro zasuli z — letaki. Nad 6 milijonov jih je bilo prvič, drugo noč jih je bilo tudi več milijonov. Obakrat so se letala lahko nepoškodovana vrnila. Nemci trdijo, da preko nevtralne Nizozemske. Toda Angleži niso ostali pri letakih. Bombardirali so bojne ladje v največjih nemških lukah: Wilhelmshafen, Cuxhafen ter celo Hamburg in Kiel. Angleži priznavajo, da so izgubili nekaj letal, trdijo pa, da so naredili zelo veliko škodo. Nemci to škodo zanikajo.

Na morju

Tu se je vojna začela z vso ostrostjo. Angleški parnik »Athenia«, ki je imel na krovu 1400 potnikov se je potopil. Med potniki je bilo kakih tristo Američanov. Vzroki potopitve so še temni. Očividci trdjo, da je bil proti vsem mednarodnim predpisom brez predhodnega opozorila zadet od torpeda nemške podmornice. Nemci to odločno zanikajo, češ, da niso imeli tam nikake podmornice ter je »Athenia« zadela na angleško mino. Angleži trdijo, da vendar ne bodo postavljali min na svojih prekomorskih potih. Vprašanje je precej važno, ker je potopitev ameriškega parnika »Lusitania« pred dvajsetimi leti potegnila Združene Države Ameriške v boj proti Nemčiji. Dalje poročajo nekateri, da so Angleži zajeli največjo nemško potniško ladjo »Bremen«, vendar se te vesti ne potrjujejo. Angleži so potopili nemški parnik »Olinde«, vendar so dali vsem možnost, da se rešijo. Poleg tega so zajeli nemški parnik »Christof Durm« ter nekaj manjših parnikov.

Nevtralci

Na Holandskem so videli leteti več letal, ki pa niso mogli dognati njih narodnosti. Vršijo se stroge preiskave. Čim bodo izvedli, čigava so bila letala, bodo protestirali. Grški parnik »Kosti« je zadel nanemško mino in se potopil. Nad danskim pristaniščem Esbjerg so nekatera letala krožila in vrgla več bomb, ki so naredla znatno škodo. Za sedaj se bo postavila na stališče, da je bilo to le pomota.

London in Pariz sta bila doslej še očuvana pred letalskimi napadi, vendar pa so že imeli letalski alarm, ki je oznanjal prihod sovražnih letal. Najbrž so jih še pregnali.

Zadnja poročila

Nemci poročajo o velikih uspehih. Zavzeli so Kielce, Potrkov, Bidgošč in Krakovo, kjer so se poveljniki poklonili na grobu Pilsudskega. V celem so zajeli 10 tisoč ujetnikov. Prepričani so, da bodo prišli kmalu do Varšave.

Poljaki pa trdijo, da so prešli ponekod v protinapad in da njihov napad na vzh. Prusijo ograža nemške uspehe v koridorju. Njihove čete se še vedno držijo na Westerplatte, dočim so napadli Poljaki iz Gdynje Gdansk ter tako razbremenili nemški pritisk na Westerplatte. Umaknili so se na drugo obrambno črto.

Francoska oziroma angleška poročila pa zaznamujejo uspehe na Siegfriedovi črti, kjer so na več mestih med Moselo in Renom prišli tesno ob nemške čete in se vršijo tam že krvave borbe. Nekatera mesta Siegfriedove črte so porušena.

Nemška poročila te fronte ne omenjajo.

Sovjetska Rusija ima 171 milijonov ljudi

Po zadnjem ljudskem štetju, ki se je vršilo koncem preteklega leta, ima Sovjetska Rusija 171 milijonov ljudi. Od tega je **Rusov 91, Ukrajincev 36** in **Belorusov 5.5** milijonov, torej v celem **132.5** milijonov ali **77.4% Slovanov.** Od mongolskih narodov so najštevilnejši Kazastanci z več kakor 4.5 milj., potem Uzbeki s 4.5 milj., Tatari s 3.5 milj., Mordvini z nekaj več kakor 1.5 milj., Čuvaši z 1.3 milj., Tadžiki z nekaj nad 1 milj. Manj štejejo: (po vrstnem redu) Kirgizi, Baškirci, Turkmeni, Votjaki, Dagestanci, Čeremisi, Čečenegi, Osjetinci, Kareli, Merešjaki, Burjati, Zirjani, Jakuti, Kabardinci in Kalniki. V celem je torej **mongolskih narodov 23.3 milj. ali 13.6%** vsega sovjetskega prebivalstva. Od **ostalih narodov**, ki jih je 15.2 milj. ali 9%, so najštevilnejši **Židje** z nekaj več kakor **3 milj.**, za njimi so Gruzini (Georgijci) s preko 2 milj., Turki z 2 milj., Nemcev pa je okoli 1.5 milj. Od manjših drobcev je treba šteti še 800.000 Poljakov, nekaj Moldvinov, Grkov, Letoncev, Fincev, Litavcev itd.

Zadnje ljudsko štetje v Sovjetski Rusiji je bilo pred 12 leti. Tedaj je imela Rusija komaj 147 milj. Napredovala je torej za okrog 2 milj. letno. Če se bo vršil razvoj v istem tempu naprej, bo imela Rusija **l. 1952 200 milj. ljudi.**

Površina SSSR meri 21,909.000 kv. km (to je še enkrat toliko kakor meri vsa Evropa z Evropsko Rusijo vred). Na Evropsko Rusijo odpade od tega 4,670.000 kv. km (skoro polovica Evrope), na Azijo 17,239.000 kv. km. Gostota prebivalcev je torej za vso Rusijo okrog 8 na 1 kv. km, v Evropski Rusiji 30, v Azijski pa nekaj več kakor 2.

Voditelji današnje Poljske

Čeprav je bilo videti, da Poljska pod vodstvom svojega zunanjega ministra polkovnika Becka niti ne misli na kak spor z Nemčijo, saj je imela z njo po Beckovem prizadevanju nenapadalno pogodbo, se vendar ne more reči, da bi ne bila za sedanjo vojno pripravljena. Že leta in leta se je vežbala vojska za vse tudi skrajne primere, poleg tega pa je bila vsa poljska politika pod točno kontrolo vojske. Saj so skoro vsi poljski politiki tudi vojaki, vsi vojaki pa niso samo tudi dobri politiki, ampak imajo še nešteto drugih poklicov.

Malokatera vojska v Evropi ima v svoji sredi toliko mož, katerih izobrazba bi presegala ozke vojaške znanosti, kakor prav poljska vojska. Tako je na pr. vrhovni poveljnik poljske armade maršal Rydz-Smigly po svojem pravem poklicu, ali bolje po svojem srčnem nagnjenju umetnostni zgodovinar, ki prebije ves svoj prosti čas z obiskovanjem muzejev in s študijem strokovnih knjig. Danes seveda se s temi stvarmi ne peča in zdi se, da bo moral svojega »konjička« zamenjati za pravega, dokler se prilike zopet ne obrnejo. Tudi ministrski predsednik Skladkowski je general. Toda ne le general, ampak tudi zdravnik. Njegova skrb za dvig higijene na Poljskem torej ni zgolj uradna, ampak ima za podlago veliko strokovno znanje. Najbolj znan med poljskimi politiki je polkovnik Beck. V domovini je imel in morda še ima veliko sovražnikov. Očitajo mu, da njegove zunanjepolitične zveze z Nemčijo Poljski niso prinesle blagoslova. Danes je težko dognati, ali so ti očitki upravičeni, ali morda v tistem času ni bila taka politika edino pravilna. Bodi temu tako ali tako, nečesa mu tudi njegovi najhujši sovražniki ne morejo očitati: namreč diplomatske nesposobnosti. In vendar ne izhaja iz nobene diplomatske družine, ampak je po svojem zasebnem poklicu prav za prav trgovec, in sicer eksportni trgovec. Polkovnik Kock je bankir. General Dlugoszowski pa je sijajen prevajalec iz francoščine. Njegov prevod pesnika Baudelaireja ima lep literarni sloves. Sicer pa kot general-literat nikakor ni edin med Poljaki. Saj se večidel vsi pečajo z literaturo in to ne zgolj z vojaško. V tem sledijo vzgledu svojega vzornika Pilsudskega, ki ni bil zgolj velik socialistični revolucionar, ampak tudi dovolj cenjen politični pisatelj.

7 dni po svetu

☐ **Angleški kralj Jurij VI.** je izdal na narode angleškega imperija sledeči proglas:

»V tej težki uri, morda najbolj usodni v naši zgodovini, pošiljam svojo poslanico vam vsem, doma in v deželah onstran morja. Pošiljam jo iz globine svojega srca in je namenjena vsakemu izmed nas. Že drugič v življenju večine izmed nas smo v vojni. Mnogo in mnogo smo se trudili, da bi našli miren izhod iz sporov med nami in med onimi, ki so danes naši sovražniki. Bilo je zaman. Prisilili so nas v vojno. Toda mi sprejmemo to novo breme, da se obnovi red svobode na svetu. Uveljaviti se je hotelo načelo sebičnega zasledovanja nasilja proti svobodi in neodvisnosti drugih držav. Takšno načelo, čeprav zavito, je primitivno: moč je pravica. Ako bi to načelo zmagalo, bi prišel v nevarnost ves angleški imperij in vsi narodi bi bili v nepreseganem strahu, izgubljeno bi bilo vsako upanje na varnost med narodi. To je alternativa, ki je pred nami. Nemogoče je misliti, da ne bi sprejeli te borbe. Zato iz dna srca pozivam svoje narode doma in onstran morja, naj sprejmejo to našo borbo. Naj bodo močni in složni v teh hudih časih. Naloge bodo hude in temni dnevi bodo pred nami. Kajti vojna ne bo omejena samo na bojna polja. Tudi oni doma bodo izpostavljeni njenim strahotam. Toda to je vojna za pravico. Ponižno in s spoštovanjem polagam našo stvar v božje roke. Pripravljeni na vsako žrtev bomo zmagali. Z božjo pomočjo bomo zmagali. Naj vas Bog blagoslovi vse!«

☐ **Francija, Anglija in Poljska** so se zavzele, da ne bo nobena izmed njih sklenila z Nemčijo separatnega miru.

☐ **Na Slovaškem so postavili posebnega komisarja** za prehrano.

☐ **Poljska vlada** je zapustila Varšavo in se preselila v Lublin. Po nemških poročilih je tudi maršal Rydz Smigly zaprosil za odstop.

☐ **V Italiji** je izšel zakon o prepovedi izvoza živil in nekaterih surovin.

☐ **Komunistično stranko** so hoteli prepovedati v Franciji. Proti tej kršitvi tradicionalne demokratičnosti se je uprl tudi vodja socialistov Blum.

☐ **Angleška letala so zopet izvedla nekaj poletov** nad nemškim ozemljem, posebno nad Porurjem ter raztrosila (že tretjič) nadaljne tri milijone letakov. Porurje je, kakor znano, najbolj industrijska pokrajina v Nemčiji ter živi v njem največ delavcev.

☐ **Ameriška izjava o nevtralnosti** Anglije in Francije ne zadeneta. Tako izjavljajo francoska poročila. Anglija in Francija Atlantski ocean tako obvladujeta, da si lahko pripeljeta orožje iz Amerike brez posebnih nevarnosti. Tudi zlata imata dovolj, da lahko vse takoj plačata, sicer pa jima ne bo tako hitro zmanjkalo orožja.

☐ **Garibaldinsko legijo** je osnovalo 30 tisoč v Franciji živečih italijanskih emigrantov.

☐ **Velika Britanija** je prekinila tudi svoje diplomatske stike s Slovaško, ki je torej v vojni z Veliko Britanijo.

☐ **Cesar Viljem**, ki je kakor znano bil po nemškem porazu 1918. pregnan v Doorn na Nizozemskem baje zelo pazljivo zasleduje vojna poročila. Na veliki karti, ki visi v njegovi delovni sobi, si zaznamuje z zastavicami postojanke sovražnih vojsk.

☐ **Na Poljskem** so ustanovili pod poveljstvom bivšega češkoslovaškega generala Prchale, ki je zaslovel v bojih za Podkarpadsko Ukrajino, dve legiji. Ena češka in ena slovaška. Obe sta pod vrhovnim poveljstvom poljske armade. Prav tako se je v Franciji ustanovila tudi ena češkoslovaška legija, ki pa so se ji pridružili tudi sudetski Nemci-emigranti.

☐ **V Kanadi** so naredili racijo za Nemci, ki so pristaši nac. socializma ter jih dolžili vohunstva. Aretirali so veliko število ljudi od 18—68 leta.

☐ **Turčija** je odbila podaljšanje trgovske pogodbe med Nemčijo, ki je potekla.

☐ **Med Italijo in Francijo** so se stiki zopet obnovili. Kakor poročajo z italijansko-francoske meje, ki je bila nekaj dni že zaprta, se sedaj promet vrši zopet popolnoma normalno. Časopisi poročajo celo že o pogajanjih med obema državama.

☐ **V Nemčiji** se je povečal obtek bankovcev zadnje dni za 2.2 milijardi in znaša sedaj 10.9 milijard mark. Tekom enega leta se je obtek zvišal za 5 in v treh letih za 6 in pol milijarde mark. Ves denarni obtek, Državne banke, Rentne banke in drobiž, znaša sedaj dobrih 13 milijard mark.

☐ **V nemški tvornici** za cepeline v Friedrichshafenu na Bodenskem jezeru je prišlo, kakor poročajo Švicarji, ki so to preko jezera opazovali, do velike eksplozije. Enake eksplozije so nastale tudi v nemških tovarnah za letala Dornier.

☐ **V Mandžuriju** je prodrlo, kakor pravijo poročila, 15,000 sovjesko mongolskih vojakov.

☐ **Gandhi**, veliki indijski vodja, je poslal Poljakom pozdrave in izraze svoje simpatije.

☐ **V Franciji** je prevzela vojaška oblast nadzorstvo nad železnicami. Vojaški transporti imajo odslej prednost pred potniškimi.

☐ **5000 taksijev** v Berlinu je prenehalo z vožnjami, ker ni bencina.

☐ **Belgijski kralj Leopold** je prevzel poveljstvo nad belgijsko armado.

☐ **Albanske luke Drač in Valona** so za promet z vsakršnimi ladjami prepovedane. Za vsak pristanek je treba imeti posebno dovoljenje od ministrstva.

☐ **Nemška vlada** je razpisala za kritje višjih stroškov v vojnem gospodarstvu nove davke. Gre za zvišanje dohodninskega davka za 50% in za zvišanje užitninskega davka na pivo, tobak in žganje, ki se bodo za 20% podražili.

☐ **Židje**, ki prebivajo na ozemlju Velike Britanije so se priglasili k svobodni pomočni službi. Gre za niko notranjo židovsko mobilizacijo od 18—50 leta.

☐ **Vlada Velike Britanije** se je preosnovala. Vstopili so v njo tudi tisti, ki so doslej Chamberlainovo politiko najostreje napadali. Bivši zunanji minister Eden je prevzel ministrstvo za zvezo Anglije z dominioni, Churchill pa je postal lord admiralitete.

☐ **Veleposlanika Anglije in Francije sta** pred odhodom iz Berlina izjavila, da bosta njuni vladi spoštovali zakone človečanstva.

☐ **Poljska poročila** trdijo, da se poslužujejo Nemci v svojih napadih tudi strupenih plinov in da mečejo iz aeroplanov zastrupljene bonbone in cigarete. Nemci vse to zanikavajo kot podla natolcevanja.

☐ **Seja Zveze narodov** se po poročilih iz Ženeve preloži na nedogleden čas.

☐ **Dr. Juraj Krnjević**, tajnik HSS se po dolgoletnem bivanju v inozemstvu vrača v domovino.

* **Skopljanski ban Hajduk Veljković je bil ubit od policijskega uradnika, ki je bil odpuščen.**

Novo delo v novih razmerah

Usoda evropskih narodov se razvija z bliskovito naglico. Po železnem zakonu družbenega razvoja so zapisani propasti vsi oni narodi, ki se v novih prilikah ne znajdejo dovolj hitro in ki niso na nove razmere dovolj pripravljeni.

Baš v zadnjem času smo doživeli velike spremembe v notranjem in zunanjem političnem položaju. Novo nastala situacija zahteva od nas, da tudi mi sami prilagodimo svoje delo novim razmeram. Predvsem si moramo biti na jasnem v sledečem: nove prilike ne dopuščajo mnogo razpravljanja in brezplodnega prerekanja. **Bodočnost jugoslovanskih narodov je odvisna od brzine njihove akcije** in njihovega napredka na vseh poljih gospodarstva in prosvete.

Novo nastala situacija zahteva še eno spremembo v osnovnih pogledih delovnega ljudstva, brez katere se tudi ona prva ne more izvesti. Zavedno delovno ljudstvo je namreč vedno smatralo, da je borba za socialno pravičnost važnejša od borbe za gospodarski napredek. To je tudi razumljivo, kajti kaj nam koristi, če je v naši državi gospodarstvo še na tako visoki stopnji, če pa ima od tega korist le peščica [illegible] Delovno ljudstvo porablja zato v normal. časih največ svojih moči v socialnih borbah. Toda sedaj so razmere drugačne: gre za obstoj naroda. V takih prilikah mora tudi delovno ljudstvo spremeniti način svoje borbe; njegova prva skrb mora biti: povečanje in izpopolnitev gospodarskih in moralnih sil države do take mere, da bo naša država tudi v najtežjih časih mogla častno in uspešno braniti svobodo svojih državljanov. S tem seveda nočem reči, da se mora sedaj **delovno ljudstvo** pustiti izkoriščati od delodajalcev, temveč le to, da **mora biti pripravljeno tudi na žrtve v korist narodne skupnosti.** Jasno je, da začasno prenehanje socialnih borb ni nobena kapitulacija delovnega ljudstva, temveč le globlje gledanje in razumevanje zakonov družbenega razvoja. Seveda širjenje prave izobrazbe in dviganje samozavesti pri delovnem ljudstvu kljub vsemu ne sme prestati; to delo mora dobiti le drugo obliko, to je obliko tihega, a vztrajnega pripravljanja za velike dogodke, ki nam jih prav gotovo prinaša že bližnja bodočnost.

Če višji nacionalni interesi zahtevajo, da delovno ljudstvo doprinese žrtve, morajo toliko bolj in v večji meri biti pripravljeni tudi kapitalistični sloji zmanjšati svoje dobičke v korist narodne skupnosti.

Pridimo sedaj na konkretna izvajanja, kaj nam je storiti, če hočemo, da nas bodoči dogodki v Evropi ne bodo presenetili ter nas zopet potisnili v položaj brezpravne raje. Predvsem si moramo biti na jasnem, da je država prva poklicana in v danih razmerah skoraj edina sposobna pospešiti napredek naših gospodarskih sil. Toda pri tem se bo marsikdo vprašal, zakaj pa ni bila doslej v vseh 20 letih nobena vlada sposobna, da da kmetijstvu novega razmaha, da poveča njegovo produktivnost in da zgradi močno industrijo, kakršna odgovarja našim razmeram? Na to vprašanje ni težko odgovoriti. V prvem desetletju svobode, to je v dobi parlamentarnih režimov, so imele vlade mnogo drugega posla, posebno velika ovira je bil spor s Hrvati. V drugem desetletju, to je v dobi avtoritarnih režimov so pa vlade več ali manj zanemarjale napredek kmetijske proizvodnje, kar je popolnoma razumljivo, če pomislimo, da so bile vse vlade daleč do tega, da bi bile prave predstavnice širokih plasti jugoslovenskih narodov, to je predvsem kmetskega sloja.

Industrijsko proizvodnjo so vlade v drugem desetletju podpirale, izgradil se je predvsem pomemben sektor državnega gospodarstva (»Jugosl. jeklo« in druga državna podjetja), toda za naše potrebe še vedno mnogo premalo. Vzrok je predvsem v tem, da država ni razpolagala z večjimi kapitali.

Torej glavni in osnovni vzrok, da ni mogla država v zadostni meri razviti narodne industrije, leži baš v tem, da so bili na krmilu države taki režimi, ki niso niti malo uživali zaupanja ljudstva. Iz tega vidimo, da je prvi pogoj za napredek naše kmetijske proizvodnje in za razvoj močne narodne industrije ta, da je na krmilu naše države režim, ki uživa zaupanje in podporo najširših plasti vseh narodov Jugoslavije.

Veseli nas, da smo v tem oziru dosegli že precejšnje izboljšanje in upamo, da sedanja vlada ne bo samo odpravljala krivice, storjene v 20 letih hrvaškemu narodu, temveč da bo tudi čimprej dala narodu priliko, da da na tajnih in svobodnih volitvah izraza svojemu razpoloženju. **Narod upa tudi, da bo vlada čimprej pristopila h konstruktivnemu delu za napredek našega kmetijstva in industrije** kakor tudi ostalih panog narodnega gospodarstva.

Prepričani smo, da bo vlada pri takem delu deležna podpore in pripravljenosti na žrtve pri vseh narodnih in pri vseh ljudskih slojih, kajti vsi narodi Jugoslavije se dobro zavedajo, da je njih obstoj in njih svoboda odvisna — v tem času morda bolj kot kdajkoli — od gospodarsko močne in duhovno složne Jugoslavije.

»Mirin.«

Širite in čitajte EDINOST!

Problem družine in množitve prebivalstva v sedanji Franciji

Francija je že dolgo za mnoge šolski primer države, kjer rojstva stalno padajo in je baje v nevarnosti, da njeno prebivalstvo v doglednem času izumre. Prav glede Francije pa se nevarnosti v tem pogledu rade pretiravajo, pač zato, ker je ta problem v njej najprej nastal, danes pa že večina evropskih kapitalističnih držav stoji pred enakimi težavami, in Francija niti ni več prva na lestvici držav z velikim padanjem rojstva.

Posebnost padanja rojstev v Franciji pa je, da je zajelo zlasti tudi podeželsko, kmetsko prebivalstvo in to zadaje njenim državnikom in politikom ter zlasti tudi vojaškim krogom velike skrbi. Sedanja vlada se je končno osmelila, da je izdala zakonita določila za pospeševanje ustanavljanja družinske skupnosti zlasti na kmetih in s tem množitev prebivalstva tudi na deželi. Francozi so sprejeli ta določila z mešanimi občutki. Državo bodo veljala letno eno milijardo frankov, njihova učinkovitost pa je negotova, ker puščajo ob strani glavno vprašanje: gospodarski in socialni dvig kmetskega prebivalstva, ne vsebujejo mere za povečanje blagostanja celotnega kmetskega stanu, ampak predvidevajo le podpore posameknm kmetskim družinam, ki se odlikujejo po številnih rojstvih. Na drugi strani pa ista vlada z vedno novimi bremeni, kakor tudi z ukinjanjem ugodnosti, ki so jih prejšnje vlade ljudske fronte kmetom že priznale, slabša položaj kmeta.

Predvsem razširja novi dekret tako zvane družinske doklade, ki so jih do sedaj prejemali le poljedeljski delavci, tudi na male posestnike in obrtnike na vasi, s čimer hoče vlada preprečiti beg z zemlje v mesta in k zaslužku v industriji. Dalje podeljuje vlada na podlagi tega dekreta mla doporočencem, če je ženin star od 21—30 let, nevesta pa od 18 do 28 let in če sta oba bila že pet let delavna v poljedelstvu, ob sklepu zakona posebna posojila. Ta naj omogočajo mladim parom, da se v poljedelski podjetnosti osamosvoje in ne bodo iskali edinega izhoda v nastanitvi v mestu in zaslužku v industriji. Za vsakega otroka, ki se bo rodil v zakonu takih dveh posojilojemnikov, priznava nato država posebne ugodnosti s popustom na obrestih in zmanjšanjem obrokov, v katerih morajo vračati posojilo. Končno priznava dekret otroku, ki je delal na posestvu in ni prejemal od očeta plače za to delo, dedno nasledstvo tudi proti volji očeta.

To so v glavnem določbe, važne posebno za kmetske družine. V mestih predvideva dekret pobijanje reklame za preventivna sredstva, zabrano njihovega razpečavanja, ostre kazni za splavljanje. V tem okviru se zadržuje dekret vlade Daladier-Bonnet. Vidimo, da je kakor v mnogih drugih vprašanjih ta vlada sledila tudi v tem vprašanju svojim fašističnim vzornikom.

Če naj bo populacijska politika v deželi učinkovita, mora zboljšati materialno blagostanje kmečkega prebivalstva. Vlada pa ni podvzela nobenih reform, ki bi bistveno pomagale kmetu. Nasprotno, s svojimi uredbami z zakonsko močjo je zadala kmetom celo vrsto udarcev. Zelo je okrnila takozvani žitni urad, ki ga je uvedla Blumova vlada in ki je pokupil žito po določeni dovolj visoki ceni, da so bili kriti kmetovi stroški, kar pri prejšnji neomejeni špekulaciji s cenami kmetskih pridelkov ni nikoli imel zajamčeno. Poleg tega je vlada ukinila kredite namenjene za amelioracijska dela na kmetih v znesku 646 milijonov frankov, dalje 268 milijonov krediteov za elektrifikacijo podeželja, 16 milijonov za gradnjo cest in 30 milijonov za gradnjo stanovanj na deželi, dasi v Franciji še danes živi 350 tisoč ljudi, med njimi 60 tisoč žena na kmetih v hlevih in šupah. Vse te kredite je svoječasno otvorila in odobrila vlada Ljudske fronte.

Spričo vsega tega si francosko kmetsko prebivalstvo od novih dekretov ne obeta ničesar. Francozi jih po ogromni večini odklanjajo in zlasti zasmehujejo, kot sila kratkovidne in naivne ter zahtevajo korenitejših reform.

Vito Kraiger.

Koliko Židov je na svetu

Ker smo zadnjič že govorili o številu ciganov, je prav, da se tokrat pomenimo tudi nekoliko o Židih, ki tvorijo, zahvaljujoč se posebni pozornosti nekaterih vlad, danes prav posebno zanimivo snov za razgovore. V vsaki kavarni ali gostilni je pri stalnem omizju že prišlo do razgovora židovsko vprašanje. Kakor nekak preizkusen kamen kake nove verske sekte se nenadoma pojavi vprašanje: »Ali veruješ v rasizem?« In pri tej priliki se sproži. Mnenja so najrazličnejša. Ta jih zagovarja, oni jim očita vse grehe, ki jih more storiti človek tekom svojega kratkega življenja. Kakršni so pač osebni računi, oziroma politično prepričanje ter simpatije posameznika. O tem pa, koliko je prav za prav Židov na svetu, se ve pri takih omizjih le malo. Naj bodo vsi ti debaterji potolaženi. Tudi strokovnjaki tega ne vedo, niti približno. Ker ni uradnih štetij, smo navezani samo na ugibanje in cenitve, ki so seveda hudo odvisne od želj tistih, ki se s tem vprašanjem bavijo. Vodja cionistov, Weizmann, je cenil pred 25 leti število Židov na 10 milijonov, vendar so strokovnjaki prepričani, da je bilo to število že tedaj mnogo prenizko ocenjeno. Dejali so, da jih je v celem 17 milijonov. Nekaterim je bilo še to število prenizko, pa so jih našteli kar 23 milijonov. Po tej statistiki bi jih bilo v Združenih državah ameriških 5.2 milj., na Poljskem 5—6 milj. (odločno pretirano!), v Rusiji 4.2 milj., v drugih državah pa jih je občutno manj.

Gordijski vozel v Španiji

Razbitje protikumonističnega pakta je znova opozorilo svetovno javnost na Španijo, ki je za protikomunistično usmeritev najhuje krvavela. Pričujoči članek nas seznanja z nekaterimi podatki, ki nam tragedijo španskega naroda v marsičem pojas njujejo in obrazložijo.

Vsak, ki je sledil dogodkom, ki so se odigravali v Španiji zadnja leta, je vedel, da tudi vojaška zmaga gen. Franca in njegovih zaveznikov, ne bo prinesla deželi pomirjenja. Dogodki imajo svoj globlji vzrok, imajo ga v španski vasi, v španski fabriki, v gospodarski, politični in narodnostni strukturi Španije. Razen upora v Asturiji, ki je bil uradno priznan in o katerem so poročali svetovni časopisi, se vrše po vsej Španiji spopadi med reketisti in falangisti, torej med obema strujama, ki sta se skupno borili proti republiki. Ta razdor med reketisti (pripadniki monarhije) in falangisti (nacional-socialisti) se je opažal že prej, ni pa zavzemal takih oblik, kakor danes ob razdelitvi vojnega plena. Po vojni je gen. Franco pri rekonstrukciji Španije naletel na težkoče, ki jih ni pričakoval. Čeprav so sodišča za zaščito države svoj posel temeljito opravila, (35.000 republikancev ustreljenih v Madridu, 15.000 v Valenciji, 25.000 v Barceloni) s temi sredstvi perečа vprašanja mesta in dežele niso bila rešena.

Časopisi španskih uradnih krogov so prinesli zadnje dni vest, da kmetje nočejo obdelovati polj in da Španiji preti mnogo slabša letina, kakor za časa vojne. Zakaj? Pred 18. jul. 1936. je bila Španija še popolnoma fevdalna dežela. Majhna statistika iz l. 1933. nam to nazorno dokazuje:

Posedovalo je:

50.000 fevdalcev	23,2 milj. ha	t. j. 51,5%	vse zemlje
700.000 veleposestnikov	15,8 „ „	t. j. 35,2%	„ „
1,000.000 posestnikov	5,0 „ „	t. j. 11,1%	„ „
1,250.000 kmetov	1,0 „ „	t. j. 2,2%	„ „
2,000.000 polj. delavcev	0,0 „ „	t. j. 0,0%	„ „

Da bo slika popolnejša, si oglejmo 4 največje fevdalce:

1. Duque de Medinaceli	79.146 ha
2. Duque de Penaranda	51.015 ha
3. Duque de Villahermosa	47.263 ha
4. Duque de Alba	34.455 ha

torej razmerje:

4 : 2,000.000 = 211.879 ha : 0.0 ha

Obupen položaj širokih kmetskih množic je vedno glasnej zahteval agrarno reformo. In tu je eden glavnih vzrokov za kasnejše spopade. Že monarhija je morala pričeti z reševanjem tega vprašanja. Seveda ne v taki meri kakor pozneje republika, posebno po letu 1936, ko je prišel demokratski blok po volitvah do oblasti.

Razdeljena zemlja po agrarni reformi:

Delo monarhije 1907—1931	1933—1936	Delo republike Febr. 1936— jul. 1936	od 18. jul. 1936—
68.151 ha	164.265 ha	712.070 ha	3,141.880 ha

Seveda pa bi vsa agrarna reforma ne pomenila mnogo, če je ne bi spremljali kmetski krediti, ki jih je dajala republikanska vlada. V enem letu (od 17. 3. 1936—febr. 1937) so dobili kmetje 72,464.398,81 peset kredita. Danes pa se je vsa zemlja znova vrnila fevdalcem in veleposestnikom. Kmetske množice so na to uredbo odgovorile s sabotažo, z neobdelovanjem zemlje, ki sedaj ni več njihova. S tem je seveda hudo prizadet španski izvoz, v katerem so tvorili poljski pridelki več kakor polovico. Slaba obdelava, visok izvoz v Nemčijo in Italijo, veliko opustošenje vojne, vse to postavlja nove gospodarje Španije pred nove, za nje nerešljive naloge.

Podoben je pojav v industriji. Po vojni je bilo pričakovati, da bo vsaj ta dobila novega poleta. Toda to pričakovanje se ni izpolnilo. Primanjkuje denarja in delovne sile. Kar so bombe, granate in dinamit opustošile, se z istimi sredstvi ne da zopet zgraditi. Potrebni bi bili francoski in belgijski franki, angleški funti ter ameriški dolarji. Toda teh tako dolgo ne bo, dokler se prilike ne uredijo. Delovno silo je v veliki meri požrla vojna, poleg tega pa politična preganjanja, ki so zadela posebno delavce in nazadnje tudi naredba, da noben podjetnik ne sme sprejeti v službo delavca, ki ne predloži nravstvenega spričevala o vedenju med vojno.

Delavski sindikati so namreč bili v Španiji izredno močni, v svojih vrstah so šteli 3,2 milijone delavcev (UGT — marksistični sindikat 2,0 milijona, CNT — anarhistični sindikat pa 1,2 milj.). Danes so sicer prepovedani, vendar je videti, da se jih delavstvo še vedno oklepa. Dokaz zato je videti v tem, da se je vlada odločila naredbo o nravstvenem spričevalu preklicati.

Poleg teh industrijskih problemov pa so še prav tako pereči narodnostni problemi. V Kataloniji nastaja ne le med delavstvom, ampak tudi med meščanstvom precejšnja nevolja. Vzroki za njo so predvsem: ukinitev nacionalne avtonomije, ki so si jo v desetletjih priborili in preseljevanje industrije v notranjost Španije. To je za tako industrijsko deželo, kakor je Katalonija hud udarec (Katalonija ima 32.094 kv. km in 3.5 milijonov prebivalcev, od tega več kakor po milijona delavcev). Tudi ukinitev nacionalnih svoboščin Baskom (ki jih je približno en milijon) in Galjegom ali Galicijancem (2.2 milijona) ni vplivalo v smeri utrditve centralne oblasti.

Posebno poglavje tvori obnova mest. Treba bi bilo pozidati cela mesta, ki so v vojni izredno trpela. N. pr. Tortosa na Ebru. Zato pa bi bili potrebni ogromni krediti, ki jih danes ni. Naredba, da se porušijo poškodovane hiše do tal sicer zabriše nekaj sledov strahotne vojne, ne vzbuja pa med prebivalstvom posebnih simpatij.

rja.

„Kmetska prosveta" o političnem položaju

Prvi med Slovenci, ki so zavzeli do sporazuma in do položaja, ki je po njem nastal, svoje stališče, so bili člani »Kmetske prosvete«. Zbrani na širšem sestanku v Narodnem domu v Mariboru, so razpravljali o političnih nujnostih današnjega časa in po izčrpni debati, v katero so posegali predsednik mariborskega okrajnega odbora in voditelj sestanka g. Šumenjak iz Sv. Marjete ob Pesnici, dr. Igor Rosina, Vladimir Kreft, Janko Jurkovič, ing. Josip Teržan, Knez, Novačan, Kramberger in Gerželj soglasno sprejeli sledečo resolucijo:

Resolucija

Člani okrajnih odborov »Kmetske prosvete« severne Slovenije, zbrani na skupni seji 3. sept. 1939., podajajo naslednjo izjavo:

1. Pozdravljamo sporazum od 20. avgusta 1939. in čestitamo bratskemu hrvatskemu narodu in njegovemu predstavniku g. dr. Vladimirju Mačku k doseženemu uspehu. To storimo v trdnem prepričanju, da je s tem sporazumom dobila naša velika jugoslovanska domovina in država, ki nam vsem zamore edina trajno zajamčiti narodno in gospodarsko svobodo in samostojnost, trdne osnove enotnega hotenja, gospodarskega napredka in političnih svoboščin. Kot pokretaši slovenskega kmetskega in kmetsko-mladinskega pokreta se veselimo tega dogodka tem bolj, ker predstavlja eminenten uspeh hrvatskega kmeta, ki — okrepljen s tako politično močjo — pomeni tudi za našega slovenskega kmeta jamstvo boljše gospodarske bodočnosti.

2. Prepričani smo, da bo istih pravic in svoboščin, kot jih je dosegla Hrvatska, deležna tudi Slovenija, ki po krivdi vodilne politične generacije ob priliki sporazuma ni dosegla mesta enakovrednega sopogodbenika, ki sicer Sloveniji pripada. Z velikim in nedeljenim zadoščenjem smo sprejeli izjavo podpredsednika vlade g. dr. Vladimirja Mačka o pričakovani demokratizaciji našega javnega življenja, ki po tolikih letih pritiska tako zelo potrebuje tudi slovenski narod, da bo zamogel razviti vse svoje duhovne sile in končno svobodno izpovedati svoje politično mnenje.

3. Vemo, da široke množice našega naroda težko pričakujejo preporod slovenskega javnega življenja. V tej težnji jim je dal nedavni zgodovinski dogodek naše državne konsolidacije nove nade in pobude. Trdno smo pa prepričani, da tega preporoda v svobodoljubni in kmetsko-demokratični Sloveniji ni mogoče doseči po stari poti in starem načinu in pod starimi imeni. Treba je torej najti nove politično-organizatorne oblike, ki smo jih pripravljeni in odločeni oživotvoriti, čim bo za to dana najavljena zakonita možnost. Po tolikem trudu, ki ga je vložila naša generacija v kmetsko-prosvetno in pokretaško gibanje se smatramo — politično neobremenjeni — poklicani izvojevati končno tudi temu slovenskemu osnovnemu stanu ono politično pomembnost, ki mu gre, pri čemer smo prepričani, da bomo našli pri vsem našem demokratičnem delavstvu in meščanstvu po trebno razumevanje. Obenem pa še posebej poudarjamo, da se bomo ramo ob rami z vsemi slovenskimi stanovi borili za skupne pravice vse Slovenije, želeč pri tem, da se v Sloveniji čim prej likvidira neznosna dediščina politične preteklosti, kar bo šele dalo možnost, da se v Sloveniji ustvari novo močno in skupno narodno gibanje, ki bo docela preporodilo slovensko javno življenje.

4. Slovenski kmetsko-prosvetni pokret, ki ga predstavljamo, se zaveda, da je obenem narodni pokret, ki hoče samozavestno zanesti čustva pripadnosti svobodnemu narodu in državljanske zavesti v zadnjo kmetsko kočo našega obmejnega slovenskega ozemlja. Tako narodnostno aktiviziranje našega malega človeka pa je mogoče doseči le, ako temelji na stanovski samozavesti in prepričanju, da more kot enakovreden državljan na svoji zemlji svobodno soodločati in sovplivati na izboljšanje svojega socialnega in družbenega položaja, ki mu kot članu državnega naroda in narodni pomembnosti pripada.

5. Ugotavljamo nujno potrebo skupnega nastopa vseh demokratskih in svobodoljubnih sil Slovenije. Vendar pa ta nastop ne more biti brezpogojen, če hočemo obvarovati narod pred novim razočaranjem, ki bi moglo biti usodno za njegovo politično vzgojo in ki bi moglo do kraja izpodkopati njegovo zaupanje v potrebo lastne udeležbe v javnem življenju. Slovenskega naroda ne sme več zadeti občutek, da se ga hoče še enkrat žejnega prepeljati čez vodo. Tak občutek bi se brez dvoma pojavil v slovenskem narodu, ako bi se nova politična doba začela pod starimi političnimi formacijami in njih politično obremenjenimi vodstvi.

Žene za enakopravnost v družbi

Namen svetovnega ženskega gibanja in ženskih gibanj po vseh državah je boj za emancipacijo (osamosvojitev), za enakopravnost v družbi. Trd oreh vprašanja emancipacije pa je vprašanje, kako si predstavljamo to emancipacijo praktično, kako si predstavljamo to enakopravnost žene z moškim v družbenem in družabnem življenju.

Nekatera dekleta in žene si predstavljajo emacipacijo v tem, da bodo z moškim enake v vseh dolžnostih in pravicah, da bodo opravljale isto delo, se enako oblačile, enako nastopale v družbi itd. Žene, ki si emancipacijo tako predstavljajo, dajejo nasprotnikom emancipacije v roke najmočnejše orožje. Nič lažjega ni, kakor da nasprotniki posmehljivo zavržejo take trditve z odgovorom, češ, žena je vendar drugače ustvarjena in moža niti po razumu niti po moči ne dosega, da je zato manj vredna in naj ostane pri ognjišču in deci.

Žene, ki zagovarjajo tako emancipacijo, nosijo v sebi »moški protest«, kakor se pravi občutku manjvrednosti pred moškim. Ta svoj moški protest nehote skrivajo in ga tlačijo s tem, da se oblačijo moško in da vsiljivo in s poudarkom posnemajo može v obnašanju. S tem pa je vkljub videzu mondenosti (svetovnjaštva) in emancipiranosti dokazujejo le svojo resnično družbeno zaostalost, ki je slična tisti, ki jo kaže narodno in socialno (razredno) nezaveden črnec pred belcem.

Žene in dekleta, predvsem te iz delovnih slojev in napredne studentke, ki zavestno čutijo zapostavljanje, neenakopravnost in tlačenje ženskega dela človeštva na sebi, si predstavljajo emancipacijo drugače. One vidijo, da je plačana žena za svoje delo, ki je enako moškemu, slabše, vedo iz zgodovine, kako težko si je priborila žena enakost pred zakonom in da še danes ta enakost ni popolna, čutijo najpreje doma in potem v šolah, v tovarnah, pisarnah, v političnem življenju in drugod zapostavljanje in tlačenje. Tem ženam ni za »mondenost«, za »sportne tipe«, za emancipacijo lutk, ki vidijo vso svojo naprednost v cigareti in v kavarniškem življenju, njim predstavlja boj za emancipacijo boj za čisto stvar ne pravice žene.

Te žene vidijo, da se vprašanje emancipacije ne sme postavljati tako kakor smo zgoraj opisali. Ženski enakopravnosti ne smejo biti merilo dolžnosti in pravice mož. Če namreč uporabljamo isto merilo za moža in ženo, bo pokazalo to merilo vedno manjvrednost enega ali drugega. Danes bi pokazalo to merilo manjvrednost žen, v dobi matriarhata (nadvlade žen) pa manjvrednost mož, ker se cenijo v dobi patriarhata višje moške, v dobi matriarhata pa ženske sposobnosti. Rešitev vprašanja je treba iskati le v taki ureditvi življenja, kjer bodo ocenjene ženske in moške sposobnosti po pravi ceni in kjer bo prostora in bodo možnosti za razvoj vseh koristnih sil moža in žene.

Rešitev je prav enostavna: moški in ženska imata v svoji naravi mnogo občečloveškega, mnogo pa tudi različnih sposobnosti in nagnenj. Bistveno človeško sta si enaka, v mnogočem pa le različna. Moški bi sam ne mogel nadomestiti mnogih telesnih in duševnih lastnosti žene, in žena ne moževih. **Torej mora temeljiti njuna enakopravnost v enakosti občečloveških pravic in dolžnosti in v različnosti specifično ženskih in specifično moških pravic in dolžnosti;** v delitvi nalog in dela, ki odgovarja izključno enemu ali drugemu; v popolni enakopravnosti, kar tiče občečloveških in državljanskih pravic (sodelovanje v upravi, enakost pred zakonom, dostop do istih mest v službi, pasivna in aktivna volilna pravica itd.).

To je načelno stališče naprednega ženskega gibanja, ki stremi za tem, da bo mogla zastaviti potem tudi žena svoje sile v delu proti nazadnjaštvu, za mir, napredek in blagostanje ljudstva.

Mica.

Tudi izvoz pod nadzorstvom

Vojna hud udarec za jugoslovansko gospodarstvo

Vsled vojne ne trpe samo vojujoče se države, ampak tudi vse ostale, ene v večji, druge v manjši meri. V glavnem velja to za gospodarsko življenje, ki je dandanes tako zelo povezano med državami, da mora vsaka vojna prizadejati gospodarstvu sleherne dežele strašen udarec. Gospodarska škoda je že sedaj, ko je vojna izbruhnila, ogromna in gre tudi za majhne dežele v stotine milijonov.

Tudi nam ni bojna vihra prizanesla, dasi je Jugoslavija strogo nevtralna. Med sebojni promet je skoraj docela prenehal. Skoraj vse evropske in tudi mnogo držav na ostalih celinah so uvoz močno omejile, izvoz pa skoraj popolnoma ustavile. V prvi vrsti velja to za živila, ker si pač hoče vsak narod življenske potrebščine zagotoviti, da mu ne bodo zmanjkale. Saj nihče ne ve, koliko časa bo trajal krvavi ples, in tudi nihče ne more v naprej vedeti, katera država bo še zapletena v vojno. Zapora velja tudi za izvoz neobhodno potrebnih sirovin. Če pa je že kaka država pripravljena izvažati ta ali oni predmet, pa manjka prevoznih sredstev. Vagone in lokomotive potrebuje v prvi vrsti vojaštvo za razne transporte. Mnogo držav ne daje več na razpolago trgovinskih pomorskih ladij, ker se boji zanje.

Iz navedenih vzrokov se je naš uvoz zadnje dni hudo skrčil. Danes ni več mogoče uvažati sirovine, ne da bi se morale premostiti ogromne težave. Iz tega razloga se gospodarski krogi Jugoslavije zavzemajo za ukrepe, ki naj omogočajo uvoz vsaj za silo. Napraviti pa je treba tudi korake, da nam vsled izvoza ne zmanjka potrebnih sirovin.

Zahteva gospodarskih krogov gre predvsem za tem, da se zaščitijo izvozniki in da se jim zagotovi, da bodo, vsaj dokler traja vojna, tudi res prišli do svojega denarja. Uvesti je treba popolno nadzorstvo nad izvozom, kakor je doslej v veljavi za uvoz, vendar se mora ta kontrola nanašati na vse blago. V prvi vrsti pa mora veljati kontrola nad izvozom živil, ki se imajo prvenstveno zagotoviti za zadostno prehrano prebivalstva. Ravno tako je treba nadzorovati ves izvoz sirovin. Ako se pokaže potreba, je treba izvoz sirovin tudi popolnoma ukiniti.

Nadzorstvo naj ima v prvi vrsti namen, da se naše blago predvsem pošilja v one države, ki jim je Jugoslavija dolžnica. Na ta način se bodo dosegli čisti računi z

Nekaj skelečih ran našega kmetijstva

Za kmeta je danes hudo. Tako slišimo tožiti skoraj povsod. In resnično je to. Ne bom našteval, da to, kar kmet proda, nima nobene primerne cene, ker so tukaj skoraj vsakemu znani vzroki, ki najbolj vplivajo na stanje kmetijstva. Prikazati hočem le nekaj vzrokov, katerih je kmetsko ljudstvo krivo samo.

Deljenje zemljišč.

Prvi povod propadanju kmetskih posestev je, da se dandanes posestva bivših kmetskih gospodarjev - očetov dele med otroke na več kosov. Prvi dobi vinograd in travnik, drugi njivo, gozd itd. Naslednik očetov na pravem domu le majhno posestvo. Večina jih sezida na dodeljenih podedovanih parcelah bajto ali hišico, se oženi in tako dobimo iz ene hiše celo vrsto naselj z neštetimi družinami, ki ne morejo izhajati niti propasti.

Prevelike dedščine.

Ko otroci odraščajo in postanejo polnoletni, jim starši prečesto obljubljajo izdatno dedščino, kakršna je ob sodobnih razmerah za naslednika glavne kmetske domačije skoraj neznosna. Mnogo posestev radi tega propade in prečestokrat se je že zgodilo, da je kmetskega naslednika domačije previsoka dota svojim bratom in sestram popolnoma upropastila.

Zapravljivost.

Težek problem današnjega kmetijstva je splošna zapravljivost. Premnogokrat kmetski človek premalo premisli, v kakšen namen da svoj krvavo pridobljeni denar, ki prehaja premnogokrat v za splošnost neplodne namene. Vzemimo na pr. pri hiši očeta in štiri sinove, koliko pokade, ako bi vsak povprečno porabil za 1 dinar dnevno. Velika hiba kmetskega gospodarstva je v drugi vrsti pijančevanje, ki zavzema zlasti v Slov. goricah velik obseg. Mnogi kmetje in tudi njih sinovi popivajo ob nedeljah po vaških gostilnah in vinotočih, zapravljajo denar in svoj največji zaklad — zdravje. Velika izbirčnost je dandanes tudi pri jedi. Ne rečem povsod, ampak po mnogih krajih. Na skoraj vsaki kmetski mizi mora biti dandanes že kava, ki pa je ne pridelaš doma, kaker krompir, koruzo, fižol itd. Zato, kmet, ljubi, kar pridelaš doma, to je za tebe najbolj redilna in cenena hrana.

Nečimernost v obleki.

Prvi davek, ki ga ljudje dajejo, je davek nezmernosti, zlasti v pijači, drugi pa je davek nečimernosti v obleki. Koliko trpe ljudje dandanes za denar, a vendar še ni bilo toliko ošabnosti v noši, kakor dandanes ob slabih gospodarskih in socialnih razmerah. Včasih so nosile ženske domačo obleko ob praznikih in delavnikih. Ta obleka je bila poceni, ker jo je kmet sam proizvajal. Dandanes pa bi bilo za našo mladino vse to poniževalno in je niti doma noče nositi. Slična potrataje tudi pri obutvi. To je najbolj opaziti pri ženskah, ki nosijo raznovrstne lične čevljčke z visokimi petami in neštetimi okrasi itd. Hudo je dandanes za denar, a ako tujec--meščan opazuje toliko lišpa, bo pač pripisal temu svojevrstno sodbo, da naša kmetija še ne čuti krize, dasi ta itak neznosno pritiska.

Pomanjkanje edinosti in zvestobe v družini.

Ne bom navajal, da gre hiša kmalu v propad, če mož in žena ne soglašata. Zakonskih prepirov pa je dandanes mnogo. Pokazati hočem le needinost med starši in otroci. Dokler je otrok za delo nezmožen, je rad pri starših in jih uboga. Ko pa odraste in postane zmožen služiti kruha, gre po svetu. Starši komaj čakajo, da sinovi in hčere dorastejo, da bi si kaj opomogli in znebili drugih poslov in najemnikov. Mladina pa mesto, da bi nudila pomoč staršem kot povračilo za njih skrb in ljubezen za stara leta, odhaja v tujino na trdo sezonsko delo, kjer izčrpava svoje mlade moči za zaslužek, ki tujim delavcem ne prija. Zopet se vrača ta mladina izčrpana, bolna in moralno izkoriščena. Mladina, ki pa ostaja na kmetijah, se peča po večini z rokodelstvom, ali pa hodi k sosedom na raznovrstno kmetsko delo, si prisluži nekaj denarja, ki ga fant ali dekle obdrži premnogokrat za zabave, ples, pijančevanje.

Pomanjkanje varčnosti in načrtnega modrega gospodarstva.

Varčnost je vpričo sedanjih razmer zelo potrebna. Dasiravno bi bilo premoženje kmetije v precejšnji višini in bi se opustila varčnost, bi ta dokaj kmalu propadla. Pravijo, da varčevati moraš tedaj, dokler še kaj imaš. Pa tudi v revščini je treba pri tem posebne pažnje in si le s pridnimi rokami ustvarjati dostojno eksistenco. Če boš rekel: »Kaj bom s temi desetimi dinarji, grem in še te zapijem!«, te bo revščina in stiska vedno držala za vrat. Če je samo en dinar, naj počaka drugega, oba tretjega itd. K temu je treba predvsem navajati doraščajočo mladino, ki bo nekoč zagospodarila na kmetijah in od katere je odvisna gospodarska bodočnost našega pretežno kmetskega naroda. Kot temeljno vodilo varčnosti je treba tudi modre glave, ki zna urediti ves gospodarski ustroj kmetije na načrtni podlagi. Kot podlaga rešitve sodobnega gospodarstva pa je predvsem organizacija zadružništva, kmetijsko-pospeševalnega kakor tudi kreditnega. To organizacijo pa si bo mogel kmetski stan sam ustvariti in utiriti na nova pota. Lahko bi še našteval veliko različnih vzrokov, zakaj kmetsko gospodarstvo propada in kje je rešitev. Naj zadostujejo samo te vrstice: **Glavna in temeljna podlaga splošnega izboljšanja kmetijstva je oživitev samozavesti kmetskih ljudi samih in složne povezanosti v enotni borbi ne oziraje se na osebna in politična trenja.** Ko bo ustvarjen ta nov tip kmetskega gospodarstva na navedeni osnovni podlagi, bo zasijala kmetskemu stanu bodočnost, kakršna mu po tolikem tlačenju in trpljenju pripada. Z odstranitvijo lastnih vzrokov bo kmetu znatno skrajšana pot do rešitve.

Jože Rajh.

inozemstvom. Seveda velja to le za one države, naše upnice, ki bodo mogle prevzeti naše blago. Vozil ni več pošiljati v inozemstvo, ker nobena država ne more dati jamstva, da se bodo vagoni in ladje tudi res in nepokvarjene vrnile domov. Potrebno je tudi, da se potom kontrole doseže to, da naši izvozniki prodajajo, v kolikor se to sploh dopusti, svoje blago le franko jugoslovenska meja; od tu dalje gre pošiljka na riziko in breme kupca.

Vse te ukrepe je treba storiti takoj, brez oklevanja, ker le tedaj bo imela izvozna kontrola zaželjeni učinek. Inozemstvo je v zaščito svojega blaga že storilo potrebne korake, reči pa je treba, v veliko večji meri, kot jih predlagajo naši gospodarski krogi v zaščito našega blaga.

Kaj bo s hmeljem?

Obiranje hmelja je v Sloveniji povsod končano. Letina ni dosegla popolnoma 18.000 stotov. Kakovost je povprečno prav dobra, ponekod izvrstna in lepo zelene barve ter prijetnega duha. Plačevali so za blago že po 40 in celo, za prvovrstno blago, po 42 dinarjev za kilogram. Trgovina se je ugodno pričela in je obetala mnogo.

Pa je izbruhnila vojna. Trgovina je zastala, ker nihče ne kupuje hmelja. Cene so vsled tega hitro padle in stane prvovrstno blago v Savinjski dolini le še 35 dinarjev in še manj. Vse kaže, da bodo cene še bolj nazadovale in je sploh vprašanje, če bo mogoče letošnji pridelek spraviti v denar. Vesel je lahko oni, ki je doslej utegnil prodati svoj pridelek; prodal ga je vsekakor dobro. Kmetje še niso izgubili vsega upanja in se nadejajo, da se bo kupčija morda le še razvila na kak način.

Uradni tečaji za september

Finančno ministrstvo je za mesec september določilo naslednje tečaje inozemskih valut: napoleondor 310, angleški funt 235, nemška marka 14.30, egipčanski funt 259, palestinski funt 257, turški funt 351.50, turški papirnati funt 34, ameriški dolar 55, kanadski dolar 54.70, zlot 8.30, penga 8.60, belga 9.35, čilenski pezo 1.25, argentinski pezo 12.60, urugvajski pezo 18.60, brazilski milrajs 2.85, 100 francoskih frankov 135, 100 švicarskih frankov 1241.30, 100 lir 228.80, 100 holandskih goldinarjev 2963.50, 100 levov 46, 100 lejev 30, 100 drahem 40, 100 švedskih kron 1287, 100 norveških kron 1254, 100 danskih kron 1115, 100 finskih mark 108, 100 latov 732, 100 čeških kron 150, 100 španskih pezet 200 in 100 iranskih (perzijskih) rialov 100 dinarjev.

GOSPODARSKE VESTI

✱ **Sladkor** so začeli v Jugoslaviji že pridelovati. Sladkorne pese je bilo kakih 100.000 vagonov. Ker znaša sladkoba v njej povprečno 17%, utegnejo naše tvornice, ki napravijo dnevno 141 vagonov, producirati okrog 12.800 vagonov po 10 ton sladkorja. Naša država ga potrebuje za prihodnje leto 9000 do 10.000 vagonov, tako da utegnemo dobiti rezervo kakih 3000 vagonov. Novi sladkor, ki bo za 50 par pri kilogramu cenejši, pride že prihodnje dni v promet.

✱ **S Slovaško je sklenila naša država trgovinski sporazum,** sličen pogodbi s Češkoslovaško. Pogodba velja zaenkrat le šest mesecev. Ugodnosti, ki jih je pred kratkim dala Slovaška Romuniji, veljajo tudi za nas.

✱ **Izvoz jabolk je zelo zastal,** o tem smo že večkrat razpravljali. Do 23. avgusta je plačevala Nemčija naša jabolka po 20 mark za stot, od tega dne dalje pa le po 15 mark, vse franko jugoslovanska meja. Ako gre blago preko Madžarske, se cena poviša za 1.50 mark pri stotu, franko madžarsko-nemška meja. Za zlate parmene pa je sedaj Nemčija zvišala ceno na 25 oziroma 26.50 mark za stot, t. j. 357.50 oz. 379 dinarjev za 100 kg.

✱ **Cena sladkorju ostane,** kakor sporočajo merodajna mesta, do nadaljnjega nespremenjena, ker so trgovci kupili blago še po prejšnjih, višjih cenah. Šele ko dajo tvornice cenejši sladkor v promet, kar se bo baje zgodilo prav kmalu, stopi v veljavo nova cena, ki predvideva znižanje za 50 par pri kilogramu.

✱ **Velika regulacijska dela** se nam obetajo v severni Sloveniji. Regulirali bodo Dravo na Dravskm polju in v Mariboru. Stroški so preračunani na 17 milijonov dinarjev. Dela bodo trajala šest let. — Regulirali bodo tudi potok Lošnico in gornjo Dravinjo, da se osuši močvarje od Konjic do Pragerskega in Polskave. Stroškov bo tudi več milijonov. — Regulirati bo treba tudi Pesnico, ki povzroča vsako leto ogromno škodo vsled poplav. Tudi tu bodo brezposelni našli zaslužek, če vsled vojne ne pride kaj vmes, kar bi jim prekrižalo račune.

Kulturna obzorja

Dovolj je bilo mračnjaštva v leposlovju

Leposlovje je najvernejša podoba vsakega naroda. Podoba, ki se ne da potvoriti. Zato si zaman želimo vedrega in optimističnega leposlovja, novele, romana, pesmi, dokler je vse naše življenje še tako stisnjeno in je v globinah naše zavesti končno res prav malo tistega, kar zavestno venomer ponavljamo: vedrine in vere.

Naše leposlovje o delavskem življenju prikazuje rudarja, težaka, delavca kot mrkega moža z nabranim čelom, ki nekam bulji, stiska pesti in zobe, kolne in pasivno trpi. Prišlo je v pravo usodo slikati same črne dogodke, samo bedo in žalost, same neuspehe v življenju, mrak in težave. V teh ljudeh ni nobenega resničnega upora več, nobenega zagona, nobenih svetlih obzorij! Kakor je tudi hudo — tako hudo pa le ni.

Kako slikajo kmete in kmečko življenje naše povesti » za ljudstvo«, smo opisali v eni zadnjih številk. To je kmet, ki ga karakterizirajo besede: »Tako sta živela moj ded in oče in bom še jaz tako živel in bom tudi moje otroke učil tako živeti.« Ali kakor pravi Petrica Kerempuh: »Nikda ni tak bilo da ni nekak bilo, pak ni vezda nebu da nam nekak nebu . . .« Torej pasivno, kar fatalistično prenašanje vseh neprilik življenja in družbenega pritiska.

Razvila se je cela literatura zgodb o dekletih, ki so krenile na pot prodajanja teles. Zgodbe govore o mladih ljudeh, ki so jim strle okoliščine, družbe vzor in življenje. Toda opaziti je pri naprednem delu pisateljev, da opisovanje teh zgodb vsaj ni več romantično in neživljensko, temveč da postaja psihološko in družbeno utemeljeno.

Želimo si, živo potrebujemo slike in zgodbe ljudi, ki v življenju zmagujejo. Zgodbo delavca, ki ni »sotrpin«, temveč soborec. Zgodbo dekleta, ki se pogumno pretolče skozi vse pasti mesta in podzemlja. Take zgodbe in povesti bi res vršile md ljudstvom kulturno nalogo, dasedanja praksa cenenih ljudskih izdaj pa se lahko imenuje vzgoja k pasivnosti, mračnjaštvu, kapitulaciji.

Toda rekli smo, da je leposlovje verna podoba narodove duše. Narod, ki ni doživel v desetletjih, morda ne v stoletju nobene velike in vidne zmage, narod, ki ne zmaguje vsak dan, katerega vsaka življenska manifestacija je težko izvojevana in zagrenjena, ki doživlja po vrsti izdajstva in katerega najsvetejši upi in najiskrenejši napori so speljani na led — umetnost takega naroda pač tudi ne more biti zmagovita in vedra.

Tu vidimo, kako tesno je povezana umetnost s časom, s socialno in politično delavnostjo družbe. To dejstvo narekuje tudi zavednemu kulturnemu delavcu potrebo po aktivnem poseganju v slovensko javno življenje. -ko.

Dopisi „Edinosti"

Laško

V zadnjih letih se v prijaznem mestecu Laškem ob Savinji vedno bolj razvija industrija. Sicer je Laško že pred vojno slovelo po ugodnih prilikah za industriiski razvoj, vendar se je po vojni pričelo mesto proti vsakemu pričakovanju industrijalizirati. Laško ima sedaj dve dobro urejeni tekstilni tovarni, ki zaposlujeta veliko število domačih delavcev. Laška pivovarna je zopet vrnila kraju sloves pivovarniške industrije. Napovedujeta se še dve manjši tovarni, ena za stroje, druga pa za nek patentirani steklarski izdelek.

Kdor je poznal Laško pred desetimi leti in ga primerja s sedanjim, bo ugotovil velik napredek. Dočim je bilo še do nedavnega uradniško-obrtniško mesto, se sedaj vedno bolj kažejo znaki lepo napredujoče industrije. Prej je bilo mnogo brezposelnih domačinov iz mesta in okolice, ki imajo sedaj v laških tovarnah primeren zaslužek in zagotovljen obstoj. Dvignil se je ugled delavca, ki je bil še do včeraj v Laškem zaničevan. Oživela je trgovina in tudi obrt vidno napreduje, saj se je naselilo v mestu več novih obrtnikov, ki vsi sorazmerno dobro uspevajo.

Z industrijskim razvojem je oživelo celotno gospodarsko življenje Laškega. Življenjski standard se je dvignil, kar je vidno na vsakem koraku. Lep razvoj se opaža tudi v laškem kulturnem življenju. Zanimanje za društveno življenje se je povečalo in razvila se je tudi prijetna družabnost, ki je prišla v Laško šele z delavstvom. Samo laški industriji se ima mesto zahvaliti, da se je zunanjost mesta tako razveseljivo spremenila. Kopaliču in rudniku se je pridružil še tretji steber narodnega gospodarstva, industrija.

Murska Sobota

Na tukajšnji novoustanovljeni dvorazredni trgovski šoli je bilo razpisano mesto ravnatelja-komercialista in več drugih honorarnih učiteliskih mest. — Po vsej verjetnosti bo šola že kmalu v »obratu«.

Sokolski nastop, ki je bil napovedan za 17. t. m. se zaradi nepredvidenih težkoč ne bo vršil. Namesto tega bo 1. oktobra tl. v Sokolskem domu veselica.

Preimenovanje kina. Lastnik takozvanega kina Dittrich, istoimenovani gospod, je preimenoval oziroma krstil svoj kino — ki je poleg Grajskega v Suboti drugi — v Central kino. Igral bo vsako soboto in nedeljo; kot prvi film te sezone je bil določen »Čikago v plamenih«.

Novo, jesensko sezono prične Graiski kino, kot smo že poročali, 6. tm. z vrteniem znanega in krasnega češkega filma »Pastorka«.

Veselice, ki so jih preteklo nedeljo priredila različna društva oziroma zasebniki v bližini Sobote, so vsled kritičnih dni, ki jih preživlja ves svet, izpadle dokaj slabo; odziv je bil namreč prav majhen, čeprav je bilo lepo vreme.

Gornja Radgona

✱ **Novo kolodvorsko poslopje v Gornji Radgoni** so slovesno odprli preteklo nedeljo. Slovesnosti so prisostvovali med dr. tudi ban dr. Natlačen, knezoškof dr. Tomažič, železniški ravnatelj inž. Kavčič iz Ljubljane itd. Gradbeni stroški so znašali nekaj nad milijon dinarjev. Stavba je v sredini pritlična, na koncih pa je enonadstropna. Do prevrata je bilo v Gornji Radgoni le postajališče in je stala v bližini sedanjega kolodvora dobrih 27 let majhna lesena baraka, ki že dolga leta ni več zadoščala svrhi.

✱ **Na Hrvatskem** so bili razpuščeni vsi občinski odbori, ki jih je postavila prejšnja n sploh vse avtoritativne vlade. Mesto teh občinskih odborov so bili postavljeni komsiarji, ki bodo vodili občine, dokler ne pride do svobodnih in tajnih volitev.

✱ **Dijaški dom v Kočevju** se te dni zopet otvori. Več let je bil v finančnih škripcih in je bil prazen.

Prošnja zaupnikom

V prvi polovici maja smo poslali zaupnikom okrožnico — tisto rumeno tiskovino — s prošnjo za sodelovanje po določenem načrtu in z določenimi, kar mogoče ugodnimi pogoji za tako sodelovanje.

Hvaležni smo zaupnikom, ki so kaj kmalu ustregli naši prošnji. Prosimo jih, da naj blagovolijo podpirati našo skupno pošteno stvar tudi za naprej z enako in po možnosti s še večjo vnemo!

Druge zaupnike, ki se še niso odzvali naši prošnji, pa ponovno vljudno prosimo, da naj izvolijo to čim prej pristoriti, odnosno pridobiti za to in nam sporočiti kako drugo ugledno osebo iz domačega kraja, ki bi mogla in hotela na naprošeni način sodelovati!

UPRAVA »EDINOSTI«
Maribor, Kopališka ulica 6.

Velesejmska poročila

Beograjski velesejm je odložen.

Jesenski velesejm v Ljubljani, znan pod imenom »Ljubljana v jeseni«, je bil preteklo soboto slovesno otvorjen. Otvoril ga je v imenu vlade poljedlski minister dr. Čubrilović. Protektorja velesejma, Nj. Vel. kralja Petra, je zastopal podpolkovnik Ahačič. Navzoči so bili tudi predstavniki javnega življenja, gospodarstva itd. Sejem ostane odprt do ponedeljka, 11. tm. zvečer. Zunanj obiskovalci imajo na železnici polovično voznino do 11. tm. za vožnjo do Ljubljane in do 16. tm. za povratek. Zadnji dan se izžrebajo vstopnice in se med obiskovalce razdele lepe nagrade. V nedeljo, 10. tm. bo priljubljena tekma harmonikarjev za prvenstvo Slovenije. Posebno velika in pestra je tokrat poljedelska razstava, ki zavzema največji del prostora in vzbuja največ zanimanja.

RAZNO

Pirit bodo kopali v bližini Litije. V Ljubljani se je že ustanovila družba »Pirit«, ki ima namen izkoriščati ta zemeljski zaklad. Glavni delničar je celjski industrijalec Westen.

Naša mladina

Zmagoviti praznik dolenjske kmetske mladine

Nemir in negotovost, ki vladata v svetu, nista niti najmanj motila dolenjske kmetske mladine, da ne bi slavila veličino kmetskega dela in manifestirala za čast in pravice kmetskega stanu. V nedeljo 3. septembra se je zbrala na kmetskem prazniku v Novem mestu v tako velikem številu kot ni v današnjih napetih časih nihče pričakoval. Okoli poldneva so pričele prihajati v Novo mesto prve skupine kmetskih fantov in deklet na vozovih iz posameznih Društev kmetskih fantov in deklet, predstavljajoč najrazličnejše prizore iz kmetskega dela.

KMETSKA MLADINA KORAKA...

Okrog druge ure popoldne je postalo na zbirališču kmetske mladine v Kandiji pri Windischerju vse živo. Ob 3. uri je pričela korakati iz zbirališča iz Kandije mlada, bojevita armada Gubčevih borcev z zelenimi, državnimi in slovenskimi zastavami na čelu. Krepki konjeniki so tvorili čelo sprevoda; za njimi so plapolale društvene zastave. Za praporom kmetskih fantov in deklet je korakalo zastopstvo Zveze, društev in četa mladih članov »Brazde« iz Ljubljane. Odlična novomeška gobda je igrala koračnice, za godbo pa so, korakala s strumnimi koraki kmetska dekleta, grabljice, tekmovalke-terice in žanjice. Nato je sledila vrsta okrašenih vozov, na katerih so se opravljala najrazličnejša kmetska dela.

SKOZI NOVO MESTO

Novo mesto je navdušeno pozdravljalo kmetsko mladino, ko je korakala skozi Novo mesto, vriskajoč, prepevajoč in vzklikajoč svobodi, kmetskemu delu, Matiji Gubcu, narodu in državi, vaški skupnosti in enotnosti kmetske mladine.

Malo pred 4 uro je sprevod prispel na prireditveni prostor g. Osolnika pri kolodvoru, kjer so pozdravljali množico slavoloki z raznimi napisi. Ko se je pomirila valoveča množica, ki se je zbrala kljub težkim okoliščinam v tako velikem številu kot ni nihče pričakoval, je stopil na govorniški oder predsednik Okrožja kmetskih fantov in deklet g. Stanko Kobler in otvoril tretji doleniski kmetsko mladinski praznik, pozdravil delegata Zveze kmetskih fantov in deklet g. Ivana **Nemeca**, zastopnika bolgarske kmetske mladine g. Mladena **Stefanova**, dalje navzočega zastopnika slovenske mladine iz Korotana in množico ljudstva.

KMETSKA MLADINA — NOSILKA BODOČNOSTI

Besedo povzame zastopnik Prekmurskega Okrožja kmetskih fantov in deklet g. V. **Kovač**, ki pozdravlja kmetski praznik v imenu prekmurske kmetske madine, ki se bori z ostalo slovensko kmetsko mladino za novo lepšo in srečnejšo bodočnost slovenske vasi. V imenu bolgarske kmetske mladine spregovori burno pozdravljen g. Mladen **Stefanov**, ki je v svojem kratkem toda bogatem govoru poudaril veliko potrebo po združitvi vse slovanske kmetske mladine. Pri tej združitvi in nadaljnjem delu pa jo naj vodi duh velikega kmetskega mučenika Aleksandra Stambolijskega, da bo njegova armada segala od Jadrana do Dobrudže in od Triglava do Črnega morja. Za svoja izvajanja je bil nagrajen z viharnim odobravanjem. Zastopnik intelektualne mladine g. **Boris Ban** je naglasil pripravljenost dijaštva, da se bori skupno s kmetsko mladino za njene pravice.

Delegat Zveze kmetskih fantov in deklet g. Ivan **Nemec** je v svojem bogato izklesanem govoru poudaril najprej velik pomen kmetskega praznika, ki ga slavi kmetska mladina, da pokaže svojo zrelost in pripravljenost, da se bori za svete ideale slovenske zemlje, ki mora ostati na veke svobodna. Veličini kmetskega dela se ima zahvaliti človeštvo za svoj obstoj in zato mora kmetska mladina priboriti sebi pravice, ki ji bodo dale možnost, da bo lahko ustvarila slovenskemu narodu nova bodočnost, ki ne bo poznala nasilja in krivice. Kmetska mladina je tu pripravljena se boriti za največje vrednote človeštva, njegovo svobodo in obstoj. Trde, krvave, žuljave kmetske roke bodo ustvarile slovenskemu narodu nova bogastva in mu priborile novih možnosti za svobodni razvoj. To nalogo hoče in mora izvršiti armada organizirane slovenske kmetske mladine. G. Nemec je žel za svoj govor viharno odobravanje.

PRIČNE SE TEKMA

Pozornost vseh se obrne na tekmovalke, ki se pripravljajo, da prikažejo vsem star, ponekod že pozabljen narodni običaj, trenje lanu. Terice so se postavile okrog svojih trlic ter na znamenje pričele treti. Po preteku 5 minut je končala prva, njej je kmalu sledila druga itd. Tekma predic je bila končana in ocenjevalna komisija je pričela ocenjevati posamezne tekmovalke. Največ točk je dosegla Marija Avbar 28, Ana Vrček 26, Franca Šoster 24, A. Kostrevec 23 itd. Častno nagrado pa je prejela kot gospodinja Marija Hegler.

Zvoki godbe so vabili vse na domačo kmetsko zabavo, ki je trajala v najlepšem razpoloženju dolgo v noč.

Kmetski praznik dolenjske kmetske mladine je bil veličastna manifestacija mladega kmetskega rodu, ki ve kaj hoče in kaj mu je potrebno. Zato se organizira v svojih Društvih kmetskih fantov in deklet, kjer se pripravlja in usposablja za svoje bodoče javno delo. Iti preko vseh ovir v bodočnost in priboriti »stari pravdi« zmago, je načelo organizirane kmetske mladine, kar je pokazal tudi kmetski praznik v Novem mestu.

Iz zveze kmetskih fantov in deklet

Hajdina pri Ptuju

Vedno težji časi so za naše podeželje. Kmetski človek zapostavljen fin stiskan od vseh strani že obupuje nad svojim življenjem. Dosti se piše in debatira o kmetskem stanu kot stebru države, res dosti govori in še več piše po raznih listih, ali nič se ne napravi za kmetski stan. Nihče pa tudi ne pomisli, kaj bo, če bo ta steber enkrat omagal?

Kmetska mladina, ki se zaveda svojega težkega položaja in se tudi ne zanaša več na pomoč od drugih, ki kmetskemu stanu do sedaj niso mogli drugače pomagati kot z lepo besedo, se zanese še samo nase in na svoje delo. Zato se tudi zbira vedno v večjem številu v društvih kmetskih fantov in deklet in se temeljito pripravlja, da bo enkrat kmetski stan po svojih zastopnikih iz lastnih vrst sam sam odločal o svoji usodi.

Težko je še danes delo organizacij kmetske mladine, ker je še vse polno takih, ki nasedajo raznim koristolovcem, ki jim je za vse drugo več kot za kmeta, katerega interese hočejo zastopati. Toda navzlic velikim žrtvam, ki jih morajo doprinašati, vztrajajo fantje in dekleta na poti za boljšo bodočnost, ki si jo hočejo priboriti potom svojih organizacij društev kmetskih fantov in deklet.

Kako uspešno delujejo ta društva, pričajo številne in dobro obiskane prireditve, ki se vršijo tekom poletja po raznih krajih Slovenije. Ena takih manifestacij kmetske misli je bila tudi prireditev **Društva kmetskih fantov in deklet v Hajdini,** ki se je vršnila v nedeljo 27. avgusta 1939 na Bregu pri Ptuju.

Že takoj v prvih popoldanskih urah so se kljub grmenju in bližajoči se nevihti začeli zbirati na povorko kosci, grabljice, mali kosci in grabljice, kolesarji in drugo občinstvo. Ob 3. uri je krenila pestra povorka z godbo na travnik, kjer je bilo vse pripravljeno za tekmo. Z okrašene tribune je tov. Cestnik Jurij v imenu društva otvoril prireditve, pozdravil navzoče občinstvo, zastopnika Zveze tov. Joška Tomažiča, zastopnika ptujskega okrožja tov. Franca Holca in zastopnika »Kmetske prosvete« njenega podpredsednika tov. Vladka Krefta.

Nato je tov. Tomažič v obširnem in jedrnatem govoru povdarjal veliko važnost in pomen kmetskega stanu in stanovskih organizacij Društev kmetskih fantov in deklet.

Tov. Holc je sporočil, prisrčne pozdrave vsem navzočim v imenu ptujskega okrožja ter čestital društvu k tako lepi kmetski manifestaciji, s katero že društvo četrtič povdarja važnost kmetskega dela ter pozival tudi za v bodoče k vztrajnemu delu za boljšo bodočnost kmetskega stanu.

Za njim je spregovoril v imenu »Kmetske prosvete« tov. Kreft, ki je v globoko zasnovanem govoru podčrtaval važnost naših mladih organizacij v delu za splošno kmetsko skupnost tako v prosvetno-kulturnem, kakor tudi na političnem polju. Vsi govorniki so bili deležni za svoje jedrnate besede burnega odobravanja.

Za tem se je vršila tekma koscev. Ocenjevalna komisija, kateri je predsedoval tov. Franc Holc, je priznala prvo nagrado tov. Maksu Kirbišu z 19 točkami, drugo Francu Strmšeku s 17 točkami, tretjo Jožefu Prnušu s 17 točkami, slednja dva sta žrebala, Tudi ostali kosci so prejeli lepe in praktične nagrade.

Pri kolesarski dirki, katero sta vodila tov. Cestnik in Holc, si je pridobil prvo nagrado tov. Franc Kozel, ki je privozil na cilj v 10 minutah in 3 sekundah, drugi tov. Stanko Meznarič in tretjo nagrado tov Anton Lipavšek. Tov. Čurin od Sv. Bolfenka je privozil na cilj v 10 minutah, ki je pa vozil izven konkurence.

Prireditev je potekla v splošno zadovoljstvo občinstva kakor tudi članstva.

Materam ob pričetku novega šolskega leta

Konec je prostih in brezkrbnih dni za otroke, kakor v nekem oziru tudi za starše. Otroke je treba primerno obležti, obuti in oskrbeti s šolskimi potrebščinami.

Brez nič ni nič, pravi že star in dobro preizkušen pregovor. Tako tudi v otrokovo glavi ne more nastati nič, če starši otroka kakor tudi stremljenja šole ne podpirajo. Na žalost pa naletimo pogosto baš na obratno. Neznatne in maloštevilne so šolske potrebščine ljudskošolskega učenca, ki mu pa vendar mnogo koristijo pri njegovem napredku. Ko prihiti otrok po prvem šolskem dnevu domov in poprosi mater za malenkostno vsotico, da si omisli zvezek, radirko, čitanko, ravnilo ali mladinski list, nastane v mnogih hišah prava revolucija. Mati prične kar vpričo otrok ali celo okoli hiše zmerjati otroka, šolo, učitelje itd., češ, mi nimamo denarja za takšne nepotrebne stvari, če hočejo, da hodiš v šolo, naj ti v šoli dajo.

Drage matere! Ako hočete na ta način napraviti iz svojih otrok pametne in poštene ljudi, se zelo motite. Obdržite jih doma, pa boste videle, če bodo ob svojem štirinajstem letu znali napisati in prečitati svoje ime, ali izračunati, koliko stanejo 4 merice krompirja po 6 dinarjev. Brez šole ni znanja, a brez znanja danes ni eksistence. Dom in šola morata biti trdno povezana, dom mora podpirati učitelja pri njegovem težavnem delu, v otrokih pa vzbujati ljubezen do šole z lepo besedo in naklonjenostjo.

Izgledi bliskovite vojne

Tekma med napadalnim in obrambnim orožjem - Kje se bodo odločile bodoče vojne

»Še preden bo jesensko listje odpadlo od dreves, se boste vrnili k svojim ženam in materam, ovenčani s slavo!« je obljubil nemški cesar Viljem rekrutom, ki so se poleti 1914 odpravljali na vojno. Prebivalstvo jih je obsipavalo s cvetjem in le malo je bilo v Nemčiji ljudi, ki cesarjevim besedam ne bi verjeli. Toda minilo je poletje in jesen in minila je zima in še eno leto in še eno leto in vojna se je vlekla v nedogled.

Sicer pa nemški kajzer ni bil edini, ki je stremel po nagli, bliskoviti odločitvi. Že davno pred njim so stremeli vojskovodje po tem, da bi ohranili prebivalstvo pred težavami dolgotrajne vojne, ki izčrpava in utruja tudi zmagovalce ter približava nevarnost nezadovoljstva med prebivalstvom pa tudi med vojaštvom. Največji učenjaki so morali noč in dan delati načrte za izpopolnjevanje orožja. Dočim so na eni strani izumljali vedno učinkovitejše orožje za napad, so na drugi strani gradili vedno nove vrste učinkovitejšega obrambnega orožja, ki je bilo temu napadalnemu orožju kos. Proti letalom, ki so mogla nositi in trositi vedno večje množine bomb, so iznašli vedno preciznejše protiavijonske topove, ki ta letala s čim večjo verjetnostjo zadenejo. Znano je na pr., da je bila med svetovno vojno verjetnost, da se z zemlje sestreli kako letalo skoro enaka ničli. Sicer pa tedaj letala tudi še niso bila tako nevarna kakor danes.

Najpomembnejše napadalno orožje v današnji vojni so letala v zraku, tanki na zemlji in podmornice v morju. Znamenite besede nemškega maršala Goeringa: »Dajte mi 20.000 letal in postanem vam v enem tednu gospodar Evrope!« so vzbudile tedaj, ko so bile izrečene, ogromno pozornost.

V svetovni vojni so igrala letala v primeri z drugimi vrstami orožja še prav neznatno vlogo. Šele japonsko-kitajska, abesinska, posebno pa španska vojna nam nudijo na tem področju prve izkušnje. Najbolj so se izkazala letala v abesinski vojni, kjer so prav letala odločila uspeh. Toda tu je bil položaj v toliko različen od položaja v Evropi, ker tam sploh ni bilo nobene protiavijonske obrambe in ker je nastal med prebivalstvom velik poplah, ki je zlomil abesinski odpor. Vse drugačne pa so izkušnje v Španiji. Posebno zanimiv je v tem primer Barcelone. Nacionalistično letalstvo je hotelo z bombardiranjem tega mesta izsiliti predajo republikancev ali vsaj same Katalonije. 16. marca 1938. je italijansko letalstvo, ki je bilo kakor danes pišejo italijanski listi nastanjeno na otoku Majorki, obmetavati to mesto z bombami. To bombardiranje se je vršilo skoro neprestano tri dni in tri noči. Letala so krožila v višini 4.500 do 6.000 m in metala najtežje in najmodernejše bombe, nekatere so tehtale pol tone, bombe, ki so bile namenjene, da se sprožijo tik nad mestom in padejo kot železen dež, bombe, ki so visele skupaj kakor celi grozdi. O tem bombardiranju piše veliki ameriški list »New York Times«, da je bila to najstrašnejša kazen, ki je zadela doslej kako moderno mesto. In uspeh? 1.300 mrtvih in nezlomljen odpor. Prav tako je znano, da so letala 17. novembra 1937. strašno bombardirala Madrid. Če bi se to vršilo še dalje kakor se je, bi mogel postati cel Madrid pogorišče (saj je na 250 mestih izbruhnil požar) moglo bi biti 1 milijon mrtvih. Toda če bi hoteli tedaj nacionalisti Madrid zavzeti, bi morali kljub vsemu nastopiti s puškami, ročnimi granatami in strojnicami ter zlomiti vojak proti vojaku odpor tistih, ki so v kamenju zakopani branili prehod iz madridske univerzitetne četrti. Vojaški strokovnjak, major Eliot, je zapisal: »Zrak se razprostira v višino in širino in nad njim se ne da popolnoma zagospodariti.«

Kaj pa tanki in motorizirane čete. Tudi tu je dala Španska nekaj dragocenih izkušenj. Znano je, da republikanci še od daleč niso dosegli svojih nasprotnikov niti po množini, niti po modernosti tega materiala. Proti tankom na pr. niso imeli posebnih topov, ki so samo proti tankom namenjeni, ampak so jih streljali s starimi topiči 7.5 kalibra. Znamenita italijanska ofenziva na Guadalajari, ki bi bila mogla odločiti vojno, se je po mnenju generala Miaje ponesrečila samo zato (če seveda odštejemo večjo ali manjšo odločnost vojakov), ker se motorizirane čete, ki so jih republikanci presenetili, niso mogle tako naglo in okretno razviti ter so bili tako premagani še preden so se v bitko spustili.

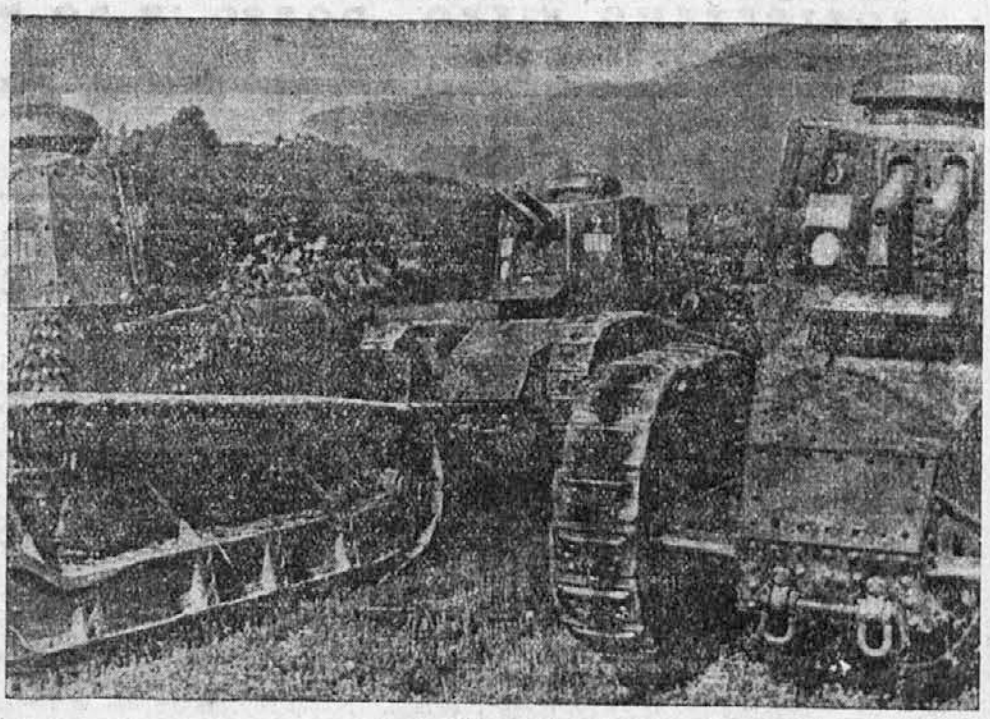

Pohod tankov

Preostanejo torej le še podmornice. Z njimi pa imajo izkušnje že iz svetovne vojne. Znano je, da so v treh mesecih od 1. febr. 1917 Nemci s svojimi podmornicami potopili nič manj kakor 1000 brodov. To je vsekakor uspeh, ki je vreden pomisleka. Vendar tudi to ni dolgo trajalo. Angleži so pričeli spremljati trgovske ladje z vojnimi in že v oktobru istega leta se je število žrtev podmorničnih torpedov zmanjšalo na 10. Druga obramba, ki je bila prav tako učinkovita, je bila pregraja iz min. Ena taka pregraja je zapirala doversko ožino med Francijo in Anglijo in so jo izpopolnjevali francoski in angleški rušilci. Ponoči pa je bila vsa ožina razsvetljena od žarometov, ki so prisilili vsako podmornico, da je šla pod vodo kjer je morala nujno zadeti ob mino. Drugo tako pregrajo so pričeli graditi preko Helgolandskega zaliva. Toda ta pregraja ni več prišla v poštev, ker je bil tedaj že konec vojne. Poleg tega pa so tudi aktivno lovili te podmornice in to z velikim uspehom. Š pred koncem vojne so jih uničili Angleži nič manj kakor 199.

Sicer pa je svetovna vojna pokazala prav tako kakor doslej še vsaka vojna, da odločitev ni niti na morju ali v zraku, ampak na kopnem in sicer na odločnosti in izvežbanosti moštva. V tem se, kakor pravi španski gen. Miaja, ni od kamene dobe prav nič izpremenilo.

Nekaj iz zgodovine vojn

Nemški zgodovinar Bodart je naštel, da je bilo do leta 1618. do 1905. 1.700 bojnih spopadov in sicer 1044 bitk na suhem, 122 na morju, 490 obleganj. Najdaljša vojna je trajala 55 let in sicer od let 1644. do 1699. med Benetkami in Turčijo. Najkrajša pa 6 dni in sicer leta 1849 med Karlom Albertom in Avstrijo. Rekordno število bitk je dosegla Francija: 1079 ali 63%, od tega 584 zmag in 495 porazov. Omenjeni zgodovinar našteva zmage in poraze Anglije, Nemčije, Avstrije in drugih držav, vendar pa že iz zgodovine svetovne vojne vemo, kako ta in oni nacionalni zgodovinar ocenjuje vojne.

Zanimiva je neka izjava francoskega ministrskega predsednika Clemenceauja leta 1907. Šlo je takrat zato, da skleneta Francija in Anglija zvezo. »Kralj Edvard VII. naj uvede obvezno vojaško dolžnost, v primeru potrebe pa naj postavi na kontinent vsaj 600.000 mož. Tako bi imela Francija zagotovilo, da ne bo vse breme in ves riziko padel na francoska ramena.«

Sedanji angleški minister Churchill — kakor leta 1914. je tudi zdaj v vladi — je oktobra 1914. izjavil: »Italija dobi velike ugodnosti, če pristopi k našemu sporazumu. Anglija ve, da se Italija ne bo nikoli vojskovala na strani Avstroogrske proti Angliji.«

Kako so se pričenjale vojne

Vojna umetnost se je razvijala s časom. Iznajdbe, tehnični napredek, prometna sredstva, v zadnjem času brezžična telefonija, radio itd., postavljajo vojujoče se sile pred nova vprašanja in z bliskovito naglico se razvijajo prvi dogodki, dokler ne stoji armada pred armado in je postavljena pred napadalca večno ista naloga: stopiti na sovražnikovo zemljo. Zato je pa treba sovražnika pognati ali pobiti in vedeti, da se je obogatil tudi sovražnik s tistimi sredstvi civilizacije, kakor napadalec. Zato odloča končno le človek v boju, njegova noga, ki stopi v deželo ali se umakne iz nje.

V zgodovini že poznamo različne načine vojevanja: presenečenje, izmikanje, razbitje sovražne fronte in potem uničenje posameznih delov. V bistvu se človek ni spremenil, odkar ga poznamo, le da so njegove akcije zdaj širše, obsežnejše in bolj nagle kakor nekoč in da danes razpolaga z drugimi tehničnimi sredstvi, da doseže isti namen.

Iz zgodovine vidimo na pr., da se je francosko-pruska vojna začela 2. avg. 1870. s tem, da je cesar Napoleon III. zavzel Saarbrücken. Pred tem je bila le majhna praska z nekaj mrtvimi in nekaj ujetniki 27. julija. Vojna pa je bila napovedana že 19., 8 dni pred napovedjo sta obe državi že mobilizirali.

V rusko-turški vojni leta 1877. je prišlo do resnih spopadov julija, 24. aprila pa je bila že vojna napovedana.

Večkrat je bila vojna napovedana, ko so se boji že vršili. Tako v grško-turški vojni 1897. leta. Turki so se že dolgo tepli z vstaši, 19. aprila pa je prišlo do prekinitve diplomatskih stikov in so stopile v boj redne grške čete. Tudi med Buri in Angleži je nastopilo »uradno« vojno stanje šele z vojno napovedjo, ko je prevzel angleško poveljstvo Baden-Powel, utemeljitelj skavtizma.

V japonsko-ruski vojni je prišlo do prekinitve diplomatskih odnosov z febr. leta 1904., še isti dan pa so izkrcali Japonci na Korejo prve čete, naslednji dan ponoči so že napadli rusko brodovje v Port Arthurju, obe vojski pa sta trčili resno šele 1. maja.

V Balkanskih vojnah sta mobilizirali Bolgarija in Srbija 30. sept. 1912. leta, naslednji dan Grčija in Črna gora, ki je napovedala vojno Turkom 8. oktobra.

Posebne izdaje ljubljanskih listov so 26. julija objavile: »Vojska!« Pod tem »Slovenčevim« naslovom je bilo poročilo, da je bil odgovor Srbov na avstrijski ultimat nezadovoljiv. Avstrijski poslanik baron Giesel je zapustil Beograd. Sledile so vojne napovedi Francije in Anglije Nemčiji in Avstriji, Nemčije Rusiji itd. V prvi polovici avgusta je bila že vojna svetovna in listi so pričenjali objavljati »uradne izkaze izgub.« Mrtvi... Ranjeni... Ujeti...

Noče povedati

Znano je, da se predsednik Roosevelt še ni nikdar določno izjavil, če bo kandidat za predsednika za tretji termin ali ne. Na vsa taka vprašanja novinarjev se je še vselej na en ali drugi način izognil direktnemu odgovoru. Ko mu je bilo na zadnji redni konferenci z novinarji spet zastavljeno slično vprašanje, se je z nasmehom in neko frazo spet izognil direktnemu odgovoru. Novinarji so s tem odgovorom vedeli toliko kot prej.

MARIBORSKA TISKARNA D. D.

VODILNO TISKARSKO PODJETJE SEVERNE SLOVENIJE
POSTREŽEMO HITRO, DOBRO IN PO NIZKIH CENAH
TELEFON 25-67, 25-68, 25-69

MARIBOR
KOPALIŠKA ULICA 6

TISKARNA
LITOGRAFIJA
OFFSETTISK
KAMNOTISK
BAKROTISK
ANILINSKI TISK
KNJIGOVEZNICA
KARTONAŽA
PLAKATIRANJE

Za ženo in dom

Vrt v prvi polovici septembra

Ko poberemo z vrta to, kar smo sejali pomladi ali v poletju, še ni treba spremeniti vrta v puščavo. Še lahko izkoristimo zemljo za razno zelenjavo, ki bo godna v pozni jeseni ali v rani pomladi.

Predvsem lahko še sejemo mesečno redkvico, toda samo podolgovato, ne one okrogle vrste. Seme raztresemo precej na redko. Istotako sejemo sedaj motovilec (repincelj) v grede, ki niso od prejšnjih setev preveč izčrpane. Dokler seme kali, pokrivamo grede z vejami. Ako hočemo imeti v rani pomladi čebulo, ki bo vsaki gospodinji dobrodošla, ne zamudimo teh dni, pognojimo dobro eno ali dve gredici in jo vsejmo. Izbrati je treba seveda vrsto, ki najlažje prenaša mraz.

Tudi za novozelandsko špinačo je sedaj čas. V prihodnjem poletju nam bo izvrstno nadomeščala navadno špinačo, ker je tudi trajnejša od nje. Semena pa moramo metati precej narazen, ker se ta vrsta špinače zelo razraste.

Kdor zna ceniti redilnost in okusnost črnega korena, ga bo tudi vsejal. Dozorel bo seveda komaj do prihodnje jeseni. Zemlja mora biti dobro pognojena. — V sončno in zavarovano gredico sejemo sedaj tudi karfijolo in zelje, ki nam nudita spomladi rano in zaželjeno prikuho. — Pozabiti pa seveda ne smemo zimske solate in korenja.

Kdor vrta v jeseni ne zapusti, ima lahko v zgodnji pomladi že celo zalogo zelenjave.

Gospodinje, čuvajte svoje noge!

Stara je pesem, da je gospodinja ves dan na nogah, od zore do mraka, in včasih še pozno v noč. Je pač tako, da sede svojih gospodinjskih dolžnosti ne more opravljati. Znano je pa tudi, da si večina gospodinj predčasno uniči svoje noge, kar bi pa ne bilo ravno potrebno, če bi upoštevale to, da niso stroj, ampak človek, ki si mora očuvati noge tudi za poznejša leta, ako hoče z zadovoljstvom uživati večer svojega življenja, ko vzamejo mlajši breme na svoja ramena.

Da gospodinja v veččlanski družini mnogo trpi, je neovrgljiva resnica, da pa mnogo dnevnega časa po nepotrebnem prestoji, pa je tudi res. Koliko nepotrebnih korakov napravi dnevno samo zaradi tega, ker svojega dela ne vrši po nekem načrtu ter skače od dela do dela brez pravega smotra. Pojavi se nervoznost, raztresenost in s tem v zvezi pomanjkanje časa, delo se po nepotrebnem množi, trpljenje pa narašča.

Druga stvar je pa v tem, da posvečajo gospodinje svojim utrujenim nogam premalo pažnje in nege. Po končanem delu sesti za mizo in tam zadremati — to ne bo nogam v korist. Po delu naj vzame gospodinja izmenjajoče tople in hladne nožne kopeli in zaključi s hladno kopeljo. Dobro je, če doda vodi nekoliko soli. Po kopeli naj noge poživi z alkoholom, ki ga da na vato in z njo noge obriše, nakar jih namaže z oljem in masira v smeri proti srcu. Nato naj leže v postelji in zjutraj se bo zbudila lahkih nog, ki bodo ostale ob takem postopku lahke do pozne starosti.

— —

KUHINJA

Fižolova juha z rezanci. Namoči zvečer ¼ litra fižola. Drugi dan ga zavri in takoj odcedi. Nato ga zalij z 2in pol litra tople vode, ga osoli in kuhaj do mehkega. Prideni še lavorjev list in košček limonine lupine. Ko je fižol kuhan, odlij fižolovko v drugo posodo. Posebej pa skuhaj v slanem kropu 2 pesti drobnih rezancev. Ko so kuhani, jim prilij fižolovko.

Goveje meso dušeno v mleku. Operi ½ kg govejega mesa, ga položi v kozo, vlij nanj ⅛ litra nezavretega mleka, pokrij kozo in ja postavi za nekaj ur na hladno. Nato postavi posodo v ognjišče ter pusti, da se meso pol ure duši. Nato mu prideni nekaj koscev čebule ter majhno žlico masti in vse skupaj duši, da se zmehča in voda nekoliko posuši. Nato vzemi meso na krožnik, v kozo pa deni žlico moke, in ko se zarumeni, prilij ¼ l juhe ali tople vode. Položi meso nazaj v kozo in ko vse četrt ure vre, je gotovo. Na primerne kose zrezano meso zloži na krožnik, precedi na meso omako in ga obloži z makaroni.

Krompirjevi cmoki. Iz 1 kg kuhanega in zmečkanega krompirja, malo soli, 30 dkg moke in 1 jajca napravi testo, ga razvaljaj, razreži na krpe, daj na vsako češpljo ali malo marmelade, naredi cmoke ter jih kuhaj v slanem kropu 8—10 minut. Zabeli jih ali spraži na drobtinah in postavi takoj na mizo. Iz istega testa napraviš lahko tudi svaljke, jih skuhaš, daš v mast malo sladkorja ali zmletega maka ter v tem svaljke opražiš.

Krompir s sirom. Zloži v namazano posodo vrsto olupljenega, na rezance zrezanega krompirja. Po vrhu deni kupčke presnega masla, malo soli in potresi precej na debelo z nastrganim domačim sirom in pokapaj s smetano. Naloži zopet krompirja in potresi kakor prej. Tako postopaj, dokler ni posoda polna. Nazadnje pokapaj krompir samo z maslom in kislo smetano in speci jed v pečici.

Ocvrta jabolka. Pripravi gosto testo kot za omlete (s snegom). Očisti lepa debela jabolka, razreži jih na pol cm debele kolobarje, izreži pečke, pomakaj jih v testo ter ocvri na vroči masti ali olju. Lepo rumene odcedi iz masti in jih položi na topel krožnik. Še tople posuj z vaniljevim sladkorjem in jih daj takoj na mizo.

Dušena jabolka. Olupljena jabolka zreži na krhlje in odstrani peške. Daj jih v vročo mast, v kateri se je zarumenilo nekoliko sladkorja. Premešaj, prilij malo vroče vode in jih duši tako dolgo, da postanejo mehka. Med mešanjem jih zmečkaj, ali pa jih pozneje pretlači. Dodaj še sladkorja in cimeta po okusu. Tako dušena jabolka lahko uporabljaš v jeseni namesto marmelade, katero raje štedi za zimske ali pomladanske mesece.

Jako okusno jed dobiš, če prelieš dušena jabolka z vročim mlekom. Vendarle jed ne sme stati, temveč jo je treba takoj pojesti.

Praktični nasveti

Da se škrobljeno perilo sveti, primešaj že pripravljenemu škrobu nekoliko soli, ki se pa mora dobro raztopiti. To velja za surovi in kuhani škrob. Perilo se potem lepo sveti in škrob se ne prijemlje likalnika.

Madeže znoja na pravi ali umetni svili očistiš, ako jo zmočiš s čistim špiritom. Nato pa potresi na madež zdrobljenega vinskega bauma, drgni po madežu in izbriši s čisto krpo, namočeno v čist špirit. Ako je svila toliko močna, da se pri tem postopanju ne raztrga, se da povsem lepo osnažiti.

Zlate predmete čistiš z mehko vodo (deževnico), kateri primešaj malo špirita. Pusti jih nekaj časa v tej tekočini, potem jih izbriši pa dobijo zapet stari sijaj.

Mali oglasi

beseda 0·55 din, dopisovanje po 1·50 din; inseratni davek do 40 besed 1·- din, nad 40 besed 2·- din. Za šifrirana pisma se plača 10·— din. Za odgovor je priložiti 3·— din v znamkah

Zanimivo štivo

Lindbergh — samotar

Iz junaka, ki ga je l. 1928. občudoval ves svet, je postal deset let pozneje zagrenjen samotar.

Tako piše ameriški novinar Sondern o slovitem letalcu Charlesu Lindberghu, ki ga je videl v Parizu, kjer ima hišo. Kakor ga je tam opisal samotarja, bi ga mogel očrtati tudi ob njegovem prihodu v New York, ko je stopal s krova »Aquitanije« s klobukom čez oči, slabe volje in godrnjav. Med vožnjo iz Cherbourga je obedoval sam v kabini. Sam se je sprehajal po krovu in z nikomer ni spregovoril besede. Vsi, ki se zanj zanimajo, si belijo glavo, od kod ta sprememba. Vzrokov ni razodel nikomer.

Lindbergh ne obiskuje nikogar in zelo nerad sprejema obiskovalce. Njegova bojazen pred ljudmi učinkuje že skoraj žaljivo. Bivši nemški prestolonaslednik ga je povabil na zajtrk in je naročil fotografa, da bi ga pozeneje slikal na vrtu. »Kaj nameravate z mano?« ja zagodrnjal Lindbergh, ko je videl moža. Bivši prestolonaslednik si je potem zaman prizadeval, da bi gostu vrnil dobro voljo. S kratko, nevljudno besedo se je polkovnik poslovil. V Rimu je bil gost maršala Balba in tudi ta je hotel imeti njegovo fotografijo za spomin, pa se je isto tako seznanil z ostrim »Lindberghovim jezikom«.

Pravijo, da ugrabitev njegovega prvorojenca in Hauptmannova usmrtitev nista šli brez sledov mimo njega. Njegova zagrenjenost je postala še večja zavoljo govoric o njegovem domnevenm tajnem poročilu o nemških in ruskih zračnih vojnih silah, o katerem je pisal ves svetovni tisk. Omenjeni ameriški novinar pravi, da ni o tem poročlu niti besedica resnična. Rusi so mu pokazali le malo. Zgodbe o njegovem tajnem poročilu izhajajo iz nemških virov.

Noben človek nima vpliva na Charlesa Lindbergha razen znamenitega učenjaka Carella, s katerim proučujeta problem »umetnega srca«. Na otoku Ilecu ob Bretaniji sta si zgradila laboratorij za te eksperimente. Carrellu zadostuje, da mu položi roko na ramo in mu de: »Poglej, Charles!«, pa ga spravi iz najbolj črnega razpoloženja. Sondern pravi, da bosta mogoče Lindberghov povratek v Francijo in resno znanstveno delo ob strani dragega prijatelja pretrgala zastor, ki pokriva sedaj življenje nekoč tako vedrega in neskrbnega letalca. Mogoče pa je seveda tudi, da ga bo baš laboratorijsko delo še bolj ločilo od sveta, ki se je »Lindyju« še pred nekoliko leti tako klanjal.

Število stavk

Letno poročilo mednarodnega delavskega urada Lige narodov se glasi, da so bile Združene države spet na prvem mestu glede števila delavskih stavk v letu 1938. Prejšnji rekord je bil leta 1937. Poročilo obsega 23 dežel, ki so v preteklem letu skupaj imele 7450 štrajkov in izporov in skupno število prizadetih delavcev je bilo 1,984.538 ter skupna izguba delovnih dni 24,407.771. Od teh stavk in izporov je bilo v Združenih državah 2772 ali skoro tretjina vseh, pri katerih je bilo 688.376 delavcev prizadetih in 9,148.273 delovnih dni izgubljenih. — Za Ameriko pride Poljska, nato pa Kanada. Mednarodni urad nima nobenih uradnih podatkov glede stavk v Italiji in Nemčiji, ima pa beležko glede 262 stavk na Japonskem.

Psi s padobrani

Tokrat ne v Ameriki, ampak v Sovjetski Rusiji. Jasno, da tu ne gre za nikak luksus, ampak za vojaško potrebo. Kakor znano, so začele moderne države, posebno Rusija, z novo metodo v napadanju. Na letalih se dvigne veliko število vojakov, ki jih ta letala spustijo potem za sovražnikovim hrbtom na tla,, da naredijo za glavnimi vrstami nered. Ta način baje uporabljajo tudi v sedanji vojni. V Rusiji pa skušajo to še izpopolniti. Pri vsej učinkoviti osti tega načina bojevanja je namreč tudi precejšnja pomanjkljivost: čete se razkropijo in ne najdejo tako zveze med seboj. Zato bodo odslej jemali ruski vojaki s seboj pse, ki se naglo razgledajo. Napravili so že nekaj poizkusov, ki so se, kakor pravijo, dobro obnesli. Seveda pa je treba pse za to posebej dresirati, kajti sicer jih je nekam težko pripraviti k skoku. Sicer pa psom menda takole potovanje med nebom in zemljo prav prija.

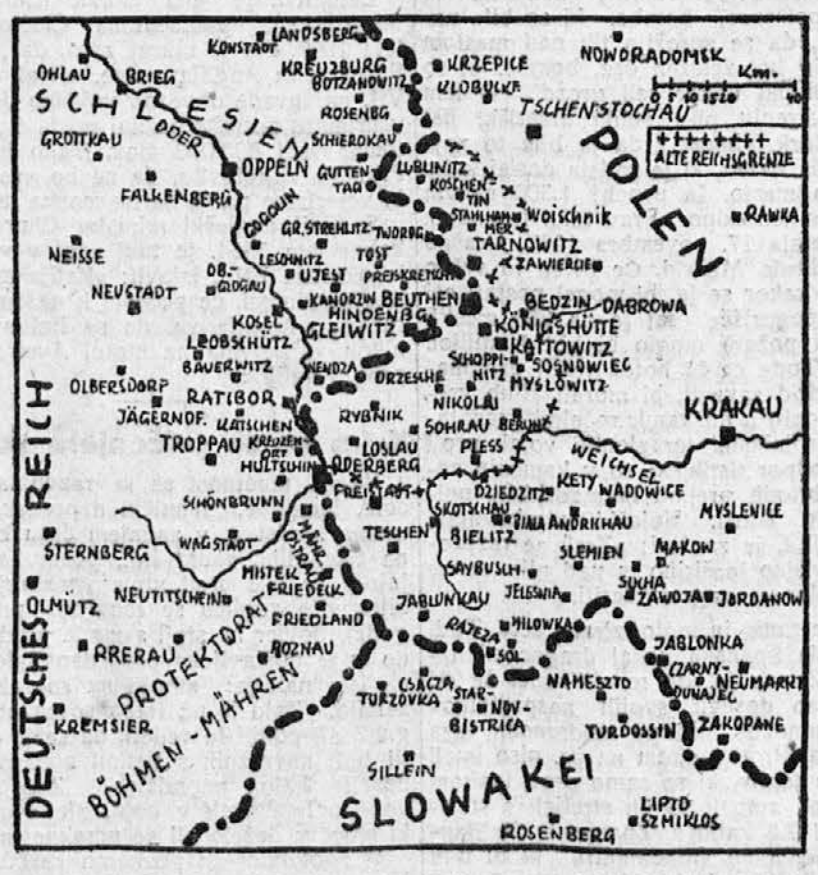

V približno orientacijo prinašamo našim čitateljem nemški zemljevid južn. bojišča.

POZOR!

Naročniki iz Maribora in okolice lahko poravnajo naročnino osebno pri upravi v Mariborski tiskarni

Izdaja konzorcij »Edinosti« v Mariboru. Predstavnik Andrej Žmavc, ravnatelj v pokoju. — Odgovorni urednik **Jaroslav Dolar**, novinar. — Tiska Mariborska tiskarna d. d., predstavnik ravnateljtelj **Stanko Detela**, vsi v Mariboru.